

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

**Česká zemědělská
univerzita v Praze**

Lidová architektura Broumovska

Diplomová práce

Bc. Nikol Podveská

Rozvoj venkovského prostoru

RNDr. Oldřich Vacek, Csc.

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Lidová architektura Broumovska" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20.7.2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala RNDr. Oldřichu Vackovi za vedení této diplomové práce. Děkuji také všem, kteří mi poskytli informace a materiály, díky nimž mohla tato práce vzniknout.

Lidová architektura Broumovska

Souhrn

Jádrem diplomové práce je návrh vzorové zástavby na území obce Křinice. Návrh reaguje jednak na postoje obyvatel obce, jednak na architektonickou tradici v daném regionu. Vzhledem k tomu, že návrh vzniká pro obec ležící v oblasti CHKO a navíc byla obec vyhlášena památkovou rezervací, je třeba, aby výsledný návrh byl dostatečně citlivý k okolní krajině i ke kulturním hodnotám. Vedle toho bylo snahou vytvořit návrh inovativní a tvůrčím způsobem reagovat na tradiční uspořádání objektů (staveb). Návrh vychází z půdorysu zemědělské usedlosti typické pro tento region.

Při vytváření návrhu zástavby jsou zohledněny také postoje a názory obyvatel vesnice, které vyplynou z dotazníkového šetření přímo v obci Křinice.

Významný vliv na finální podobu návrhu měla také analýza typických prvků místní architektury. Součástí terénního šetření na území Křinic bylo také pořízení fotografické dokumentace.

Klíčová slova: lidová architektura, Broumovsko, Křinice, územní plánování obce, návrh zástavby

Folk architecture on Broumov area

Summary

The core of the diploma thesis is the design of a model development in the village Křinice. The proposal responds both to the attitudes of the inhabitants of the village and to the architectural tradition in the region. Due to the fact that the proposal is created for a municipality located in the protected landscape area and, in addition, the municipality has been declared a monument reserve, it is necessary that the resulting proposal be sufficiently sensitive to the surrounding landscape and cultural values. In addition, the aim was to create a design in an innovative and creative way to respond to the traditional arrangement of objects (buildings). The proposal is based on the floor plan of a farmstead typical of this region.

The design of the buildings are also taken into account the attitudes and opinions of the population of the village, which will result from the survey in the village Křinice.

The analysis of typical elements of local architecture also had a significant impact on the final design. Part of the field investigation on the territory Křinice was also the acquisition of photographic documentation.

Keywords: folk architecture, Broumov area, Křinice, zoning plan on the village, development model

Obsah

1 Úvod	7
2 Vědecká hypotéza a cíle práce	8
3 Literární rešerše.....	9
3.1 Krajina	9
3.1.1 Krajina Broumavska	9
3.2 Urbanistická typologie vesnických sídel	10
3.2.1 Urbanismus	10
3.2.2 Vesnická sídla	11
3.2.3 Historické formování krajiny a vývoj lidských sídel.....	11
3.2.4 Typy vesnic.....	12
3.3 Obecné zásady pro přestavby venkovských obcí.....	14
3.4 Lidová architektura.....	14
3.4.1 Lidová architektura na Broumovsku.....	15
3.4.2 Statek broumovského typu	16
3.5 Obecné zásady pro ochranu památek lidové architektury	17
3.5.1 Památková péče	17
3.6 Územní plánování	18
3.6.1 Úkoly územního plánování.....	19
3.6.2 Cíle územního plánování	19
3.6.3 Nástroje územního plánování	20
3.6.4 Procesy a druhy územního plánování	20
3.6.5 Funkční využívání ploch.....	23
3.7 Obecné zásady pro přestavby a nově vznikající zástavbu ve venkovských obcích	23
3.8 Udržitelný rozvoj ve stavebním zákoně.....	24
4 Zhodnocení podkladových údajů	26
4.1 Charakteristika a historie vybraného území.....	26
4.2 Analýza lidové architektury Broumavska zpracovaná na základě terénního šetření	30
4.3 Dotazníkové šetření.....	33
4.3.1 Zhodnocení dotazníkového šetření	35
5 Vlastní projekt.....	36
5.1.1 Obecná pravidla pro výstavbu v CHKO Broumavska	39
5.1.2 Popis projektu vzorové zástavby	39
6 Diskuze	42
7 Závěr	43
8 Literatura.....	44
9 Samostatné přílohy	I
9.1 Dotazník.....	I
9.2 Informace o respondentech a dotazníkové šetření.....	II

1 Úvod

„Můj dům, můj hrad“ je všeobecně známá česká lidová moudrost. Lidová pořekadla jsou oblíbeným výrazovým prostředkem, dotýkají se života a světa kolem nás. V lidové moudrosti můžeme nalézt něco původního, všeobecně platného a nadčasového stejně jako v lidové architektuře. Historicky i architektonicky hodnotná venkovská sídla jsou nazývána jako lidová architektura.

Stavitelství bylo a je nejdůležitější prvek, který formuje celkový obraz krajiny. V lidové architektuře se projevuje způsob života našich předků. Například dle velkého množství sakrálních památek na Broumovsku lze usuzovat na důležitou roli křesťanství v životě tehdejší venkovské komunity. Na Broumovsku však není pozoruhodná pouze architektura církevní ale také architektura typických klasicistních statků. O klasicistních sídlech z okolí Broumova pojednává i množství odborných textů.

Jako pozoruhodnou označují tuto architekturu například Škabrada & Ebel (2016).

Ve své práci Chalupy v Čechách na historických stavebních plánech si Škabrada & Ebel (2016) všímají především urbanistického uspořádání vesnic, které byly všechny při středověké kolonizaci spravovány broumovským benediktinským klášteřem. Jednotlivé obce byly zakládány na jednoduchém tzv. údolním lánovém principu. To znamená, že jednotlivé usedlosti byly uspořádány podél hlavní cesty, popřípadě podél vodního toku a zástavba se rozšiřovala směrem od komunikace.

Vrcholným obdobím vývoje broumovské lidové architektury je 18. a 19. století. Z tohoto období se na Broumovsku dochovala zemědělská stavení. Nejvýraznějším architektonickým projevem je klasicistní zemědělská usedlost s uzavřeným dvorem. Ve 20. století, především v jeho druhé polovině, se z českého venkova začínají vytrácet tradiční formy lidové architektury. Majitelé nemovitostí se mnohdy rozhodli pro necitlivou přestavbu, při které došlo k nevratnému odstranění hodnotných architektonických prvků. Některé původní stavby se však dochovaly a mohou tak i nadále nést svědectví a odkaz minulosti. Majitelé domů totiž neměli dostatek finančních prostředků k výraznější proměně nemovitosti.

Aby lidová architektura náležitě plnila svůj odkaz a byla zachována i pro další generace, je nutné tyto dochované stavby chránit a pečovat o ně. Vedle památkové péče ze strany úřadů je nutná také osvěta mezi majiteli hodnotných nemovitostí.

První část práce pojednává o klíčových pojmech souvisejících krajinou, urbanismem venkovských sídel a územním plánováním. Součástí práce je i kapitola o vývoji české lidové architektury. Po vymezení těchto základních pojmů následuje popis typických venkovských sídel broumovského typu.

Druhá část textu založená na projektovém typu práce se věnuje terénnímu šetření, které bylo provedeno v katastrálním území obce Křinice. Obec Křinice je jedinou vesnickou památkovou rezervací Broumovska, a proto je jí věnována v rámci diplomové práce značná pozornost. Popis a dokumentace jsou věnovány zejména významným stavbám, které jsou zařazené do statusu památkově chráněné kulturní památky, stavbám s typickými prvky lidové architektury Broumovska.

2 Vědecká hypotéza a cíle práce

Hypotézou diplomové práce je předpoklad, že lidé oceňují tradiční a poměrně neměnnou podobu obce, ve které žijí, a že jsou schopni přijmout určitá úřední omezení související se zachováním tradiční podoby krajiny a obce. Tato hypotéza je ověřována v rámci dotazníkového šetření.

Cílem této diplomové práce je zmapování lidové architektury Broumovského regionu a navržení vzorových řešení pro novou výstavbu rodinných domů na příkladu obce Křinice. Inspirací pro vzorovou zástavbu bude navrhnutí nové zástavby s prvky lidové architektury typické pro Broumovsko. Nová zástavba by měla být navržena tak, aby si krajina Broumovska zachovala svou malebnost a původní ráz. Vzhledem k tomu, že popisované území je součástí CHKO a VPR je třeba veškeré stavební záměry konzultovat nejen se stavebním odborem, ale navíc i s dalšími orgány veřejné správy jako jsou NPÚ a CHKO Broumovsko.

3 Literární rešerše

3.1 Krajina

Zdánlivě jednoznačný pojem krajina má v odborné literatuře celou řadu dalších významů. Na příklad Kovář (2008) uvádí, že by *krajina měla být spíše „větším ekosystémem“ v rámci hierarchizované organizace přírody, kterou lze vnímat jako rozměrovou entitu.*

Z hlediska dějin je krajina sama o sobě bohatým záznamem doby (Taylor 2012). Mnoho publikací se momentálně věnuje tématům spojeným s minulostí krajiny, přičemž tyto práce jsou mnohdy popularizačně laděny, nabízejí zpracování z netradičních úhlů pohledu a snaží se o propojení lidové architektury a přírody v jeden krajinotvorný celek (Chodějovská et al. 2015).

Krajina České republiky se skládá z mozaiky přírodních stanovišť, která přispívají k přírodní rozmanitosti (biodiverzitě). Změny klimatu přináší jednorázové extrémní v podobě dlouhodobého sucha nebo povodní. Udržitelným hospodařením v krajině se můžeme lépe přizpůsobit probíhajícím změnám. Využívání krajiny je nutné regulovat tak, aby zůstaly její hodnoty zachovány i pro budoucích generace. V odborné veřejnosti je častý názor že nám chybí nebo nedostatečně využíváme politické nástroje pro ochranu, správu a plánování krajiny ve smyslu Evropské úmluvy o krajině (Kodet & Moravec 2006).

V rámci péče o krajinu dnes existuje několik závazných standardů, mezi nejvýznamější patří již zmíněná Evropská úmluva o krajině a v návaznosti také zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny.

Evropská úmluva o krajině z roku 2000 hovoří o tom, že *"krajina" znamená část území, tak jak je vnímána lidmi, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů. Cílem Úmluvy je podpořit ochranu, péči a plánování v krajině a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti. Úmluva ukládá jednotlivým státům začlenit krajinu do svých politik jak plánovacích, tak kulturních, environmentálních, zemědělských, sociálních i hospodářských. Dále také začlenit politiku vzdělávání všech osob napříč veřejnou správou.*

Česká národní rada zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny vysvětluje pojem krajina jako *část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky. Jako civilizační prvky lze chápat také sídla, jejichž podstatnou charakteristikou je úzké napojení s vnějším krajinným prostorem.*

Jednotlivé části České republiky jsou rozmanité a z hlediska charakteru krajiny se výrazně liší. Rozmanitost nalezneme nejen v přírodních podmínkách daného místa, ale během dlouhých let dostalo každé místo svůj specifický výraz, který do krajiny vryla lidská činnost. *Do celkového vzhledu krajiny se promítala především výroba a je jedno zda zemědělského či nezemědělského charakteru (Vondrušková & Vondruška 1988).*

3.1.1 Krajina Broumowska

Broumovská kotlina je jedinečná pro nespočet labyrintů pískovcových skalních měst, velké množství unikátních barokních kostelů, zachovalých údolních lánových vsí vzniklých během

středověké velké kolonizace, skládajících se z velkolepých klasicistních dvorcových statků. Patrné stopy v krajině zanechalo i osm set let činnosti broumovských benediktinů.

Slovanské obyvatelstvo kdysi sporadicky v období 12. století osídlovalo lesnatou krajinu, kotlinu ohraničenou horami mezi Čechami, Slezskem a Kladskem. Hlavní osou osídlení v Broumovské kotlině se stala řeka Stěna, která kotlinou protéká (Bergman 2003). Broumovsko bylo na počátku 13. století zcela zalesněná krajina. V roce 1213 Policko a Broumovsko připadlo břevnovským benediktinům, kteří toto místo následně spravovali. V tomto období započal proces promyšlené kolonizace území Broumova, a to převážně německými kolonisty. Německé obyvatelstvo vtisklo do místní krajiny své urbanistické řešení města Broumova i okolních vesnic.

Krajina Broumova nese ve srovnání s ostatními regiony České republiky po prostorové, hmotné a estetické stránce velké množství prvků raně novověké krajiny. Zároveň je lokalita Broumova charakterizována jako esteticky vyvážená krajina s harmonickými a ekologickými prvky (Chodějovská et al. 2015).

Výrazným zásahem do podoby krajiny byla kolektivizace v zemědělství ve druhé polovině 20. století. Ta region poznamenala stejně jako odsun německého obyvatelstva v roce 1945 a příchod více než třiceti tisíc nových osob z vnitrozemí. Noví obyvatelé neměli k regionu nijak hluboký vztah a zástupci tehdejšího režimu měli naprosto jiné představy o hospodaření a zemědělství. Roku 1991 byla zdejší kulturní krajina pro své kulturní a estetické hodnoty vyhlášena chráněnou krajinnou oblastí.

Mimořádný charakter broumovské krajiny zachycuje například Záliš (2013) ve své fotografické publikaci *Krajina architektury a architektura krajiny BROUMOVSKO* objektivem Jana Záliše. Kniha byla zpracována k 800. výročí příchodu benediktinů na Broumovsko a ukazuje, jak výrazné a jak citelné bylo držení této oblasti benediktinským řádem. Významným projevem stavebních aktivit řádu je mimo jiné velké množství sakrálních památek.

3.2 Urbanistická typologie vesnických sídel

3.2.1 Urbanismus

Pojem je charakterizován jako věda o městě, respektive věda o uspořádání obydlí krajiny. Termín urbanismus je odvozen od latinského slova *urbs* neboli město. Slovo urbanismus použil poprvé španělský teoretik Ildefonso Cerdà v roce 1867. Starší teoretikové stavitelství a významný italský architekt Palladio (1958) i Alberti (1956) o městě jako celku neuvažovali. Mohlo by to tedy vypadat, že až do 19. století urbanismus jako takový neexistoval. Je a není to pravda, do této doby a s ním souběžně se používal i termín „stavba měst“. Vedle termínu urbanismu se setkáváme ještě s termínem územní plánování (Holubec 2015).

Kvalitně řešená urbanistická koncepce umí účelově a esteticky sladit přírodní i umělé prvky v krajině. Hlavním nástrojem urbanismu jsou přírodní prvky: terén, voda a zeleň, které tvoří krajinu. Dalším nástrojem jsou již zmiňované umělé prvky, které vytváří člověk: domy, komunikace a další stavby.

3.2.2 Vesnická sídla

Lidé si stavěli sídla poblíž zdrojů vody od nejstarších časů. Nejprve se jednalo o nepravidelnou zástavbu, bez jakéhokoliv systému. Ve 13. a 14. století se začala vytvářet souvislá síť venkovského osidlování. V mnoha obcích jsou tyto koncepce zachovány i nyní (Vondrušková a Vondruška 2014). Podle zahraniční literatury jsou české venkovské osady označovány jako vesnice v důsledku stále existujícího venkovského charakteru a architektonické struktury s nízkými malými jednopodlažními domy.

3.2.3 Historické formování krajiny a vývoj lidských sídel

Zásahy člověka do krajiny, její „zabydlování“ a její následná záměrná kultivace jsou spojeny s přítomností člověka na našem území již od pravěku, zejména od neolitu, byť výrazné zásahy do krajiny lze předpokládat už v mezolitu, ačkoli omezené tehdejšími řídkými osídleními (Sádlo et al. 2005).

V 6. a 7. století je datován počátek slovanského osidlování na našem území. Probíhalo především podél řek v úrodných oblastech. Slovanské vesnice byly rozptýlené v zemědělsky úrodné krajině. Tyto osady se ničím nelišily od starších keltských či germánských. V 8. století na našem území vznikají první hradiska a dle nálezů archeologů lze sledovat následné soustřeďování obyvatelstva kolem opevněných hradisek. Opevněná hradiska v tu dobu (8. a 9. století) nabízela hospodářské zázemí v podobě fungujících řemeslných trhů, zároveň však skýtala i nebezpečí v případě napadení. Zemědělci stavěli svá obydlí těsně před palisádou, a to i v případě že svá pole měli vzdálena i několik kilometrů. Uvnitř hradiště na nejbezpečnějším místě stál dvorec knížete, uprostřed bylo tržiště (Vondrušková & Vondruška 2014).

Mezi 12. a 13. stoletím proběhla vnitřní kolonizace, kterou následně doplnilo především německé obyvatelstvo ze sousedních oblastí. Cizí kolonisté ovlivnili formu nově vznikajících sídel. Začaly se stavět vesnice podle jednotného plánu. Jejich podélnou osu obvykle tvořila komunikace, usedlosti byly v řadách a za nimi potom dlouhé úzké lány polí. Usedlosti jsou směřovány štítem k hlavní komunikaci. V 15. a 16. století byly stavěny drobnější osady, zastavovány návsi i extravilán obce, protože došlo k výraznému nárůstu počtu obyvatelstva. Následovala třicetiletá válka, po které některé obce zanikly zcela. V 17. století nastal nový kolonizační proud, kdy obyvatelstvo osidlovalo horské, do té doby hospodářsky nevyužívané oblasti. V těchto místech vznikaly samoty nebo osady s řídkou a nepravidelnou zástavbou (Vondrušková & Vondruška 2014).

Největší vliv na podobu sídel mělo zemědělství, neboť právě zemědělství se stalo až do konce 18. století rozhodující krajinnotvornou činností (Löw & Míchal 2003).

V roce 1775 byla navržena reforma Františkem Antonínem Raabem, tehdejším vrchním ředitelem komorních statků, podle které byla rozdělena půda vrchnostenských dvorů mezi poddané. Nakonec však byla tato reforma provedena pouze na 105 statcích z důvodu odporu šlechty. Následně vznikaly vesnice zvané raabizační, které se stavěly podle jednotného plánu. Raabizační vesnice byly obvykle ulicového půdorysu. Domy s přilehlými dvory bývali většinou stejné (Vondrušková & Vondruška 2014). Tyto osady měly přesné geometrické tvary plužiny i půdorysů. Malé rolnické usedlosti vytvářely řady po jedné nebo obou stranách cesty nebo byly

rozmístěny na obvodu malé návsi. Následovalo zahušťování zástavby ve starých vesnicích. Stavěly se nové domy na volných parcelách uvnitř vesnic a pokud to bylo nezbytné i přímo na návších. V pozdějších dobách i v extravilánu. Rozvoj stavebnictví vedl k nepřehlednosti ve vlastnictví a počtu domů, proto bylo roku Marií Terezií 1771 nařízeno číslování (Štěpán & Vařeka 1991).

V roce 1781 bylo zrušeno nevolnictví, této velké události přispělo nejen to, že udeřil hladomor, ale především přelidnění venkova a potřeba pracovních sil v průmyslové výrobě. Feudální vlastníci do té doby totiž zakazovali nevolníkům opouštět panství a hledat obživu ve městech. Přelidnění venkova vedlo ke značným sociálním problémům, kterým měl tento patent pomoci. Zrušení nevolnictví velice ovlivnilo další vývoj venkova. Velmi chudé rodiny ze zemědělských krajů se přesouvaly do měst (Vondrušková & Vondruška 2014).

Vlivem změn, které proběhly v naší společnosti v roce 1989, začal přistupovat stát přistupovat k památkám lidového stavitelství, ale i památkovému dědictví obecně zodpovědně.

V květnu roku 1995 vláda ČR vyhlásila šedesát památkových rezervací lidové architektury a dále v září stejného roku došlo k vyhlášení sto třiceti osmi památkových zón lidové architektury ze strany Ministerstva kultury České republiky. Typologická bohatost celků je u nových památek reprezentací lidového stavitelství u nás, ale zároveň dokumentuje i variabilitu půdorysné struktury jednotlivých sídel a různorodost v rámci použití stavebních materiálů. Jedná se o druhovou pestrost hospodářských a technických lidových staveb, které svou pestrostí sloužily k bydlení (Bureš et al. 1996).

3.2.4 Typy vesnic

Vesnice získala během svého vývoje řadu podob. Jednotlivé typy venkovského osídlení jsou závislé na přírodních a krajinných podmínkách, popřípadě na stavebních zvyklostech a tradicích.

Vesnice lze rozlišovat například podle umístění jednotlivých domů či podle tvaru návěsího prostoru. Rozlišují se tak takzvané řadové vesnice, kdy jednotlivé nemovitosti vytvářejí souvislou řadu podél ulice či vodního toku. Tyto vesnice vznikaly hlavně v horách či v hornických oblastech. Řadové vesnice se dále dělí na silniční vesnice (osou výstavby je komunikace, rozlišuje se také, zda je zástavba na obou či pouze na jedné straně). Z řadové vesnice se mnohdy vyvinula vesnice ulicová, kdy jednotlivé domy (přiléhající k silnici svými štíty) jsou postaveny těsně u sebe, a zástavba tak připomíná městskou ulici. Pozemky za nemovitostmi bývají silně parcelovány a jsou na straně silnice, na kterých je i dům majitele pozemků. Třetím typem řadové vesnice je vesnice potoční či říční. Osou výstavby u takové vesnice je vodní tok, u kterého je paralelně situována jedna či dvě cesty. Domy jsou u tohoto typu často postaveny uprostřed zahrad nebo luk, zástavba tak bývá podstatně řidší, než je tomu u vesnice silniční (Votrubec 1980).

Dalším výrazným typem vesnice je vesnice návěsí. Centrem návěsí vesnice je návěs, otevřený prostor, kolem kterého se koncentruje společenský a hospodářský život obce. Návěsi mohou mít rozmanitý či poměrně pravidelný tvar a velikost. Součástí tohoto prostoru může být rybník či kostel, popřípadě jiný sakrální objekt. Na návěsi jsou všechny významné obecní

budovy a sbíhají se zde významné komunikace. Pokud se návesní vesnice rozšiřovala, vznikaly další nemovitosti v blízkosti silnic vedoucích do obce. Tento typ venkovského osídlení se dále dělí podle tvaru návsi na okrouhlice, oválnice a osady s protáhlou návší (Vondrušková & Vondruška 2014).

Zástavba u okrouhlic nebývá rozsáhlá. Je možné se setkat s různými tvary návsi: kruhovitá, elipsovité, hvězdicovitá, čtvercová apod. Vyskytují se také návsi půlkruhové či podkovovité, tyto formy vznikly z původních kruhových návsi. Jednotlivé domy stojí štítem k návsi a postaveny jsou těsně vedle sebe. Velmi charakteristické jsou okrouhlice, jejichž centrum tvoří oválný rybník. Okrouhlice mívají pouze jeden vjezd do vesnice a jeden výjezd, cesty se pak větví až ha hranicí vsi. Uspořádání zástavby kolem relativně uzavřeného prostoru mohlo mít v minulosti také ochrannou funkci. Dále se v odborné literatuře můžeme setkat s dělením okrouhlic na okrouhlici s velkou či malou návší. Mnoho těchto vesnic také vzniklo na půdorysu zrušeného panského dvoru, kdy zůstalo zachováno volné centrum dvora a kolem něj vznikly zemědělské usedlosti (Votrubec 1980).

Druhým výrazným typem návesní vesnice je oválnice. Náves se u tohoto typu rozšiřuje směrem k centru obce, naopak u vstupu či východu z obce je zúžená. Urbanistické dispozice jsou jinak podobné dispozicím okrouhlic. Domy také směřují štítem do otevřeného návesního prostoru. Posledním typem návesní vsi je osada s protáhlou návší, ta může mít tvar protáhlého obdélníku či trojúhelníku nebo oblouku ve tvaru velkého L. Rozsáhlé prostory těchto návsi bývají zastavěny, jejich součástí může být potok, jehož tok může ovlivnit zakřivení půdorysu návsi. Domy obrácené štítem do centrálního prostoru tvoří s dalšími hospodářskými budovami uzavřené dvory (Votrubec 1980).

Dalším typem venkovské zástavby je rozptýlená vesnice. Jednotlivé domy jsou postavené uprostřed příslušných pozemků, a vytvářejí tak samoty. Součástí takové vesnice může být i skupina k sobě blíže situovaných usedlostí vytvářejících tak skupinu.

Okrajovým typem venkovské zástavby je také hromadná vesnice, ve které zástavba vzniká nahodile a nepravidelně, bez nějakého jednotícího prvku či systému.

České vesnice je možné také dělit na původní typ vesnice a na lánové vesnice. Takové rozlišení je založeno na rozdělení pozemků v obecním katastru. Původní typ má dělení nepravidelné, katastr pak působí dojmem pestré šachovnice jednotlivých polí. U lánových vesnic je rozdělení pozemků značně pravidelné.

Lánové vesnice se dále dělí na lánový systém paprskovitý, vějířovitý a rovnoběžný. U paprskovitěho typu se jednotlivá pole rozebíhají paprskovitě od centra vesnice směrem k hranici katastru. Parcelace pozemků je malá. Toto uspořádání je typické u okrouhlic.

U vesnice vějířovitěho typu se lány rozšiřují ve směru od vlastní obce. Pro křídlový typ lánové obce je charakteristické, že lány se rozšiřují od vesnice k hranicím katastru bez orientace na centrum. Na toto uspořádání má vliv reliéf krajiny a je typické pro horské krajiny. Vyskytuje se u silničních vesnic, oválnic či u osad s protáhlou návší. Pokud má centrum vesnice v celém katastru polohu boční bývá ves označována jako jednokřídlový typ, pokud je centrum obce ve středu katastru, jedná se o dvoukřídlový typ (Votrubec 1980).

Rovnoběžný lánový typ je pozůstatkem kolonizační aktivity ve 13. a 14. století, kdy byly rozsáhlé pozemky zakládaných vesnic rozdělené na stejně velké části táhnoucí se od nemovitosti až k hranici katastru. K další parcelaci docházelo pak později, když docházelo (hlavně v 18. století) k dělení větších zemědělských usedlostí a statků. Vlastní vesnice pak mohla být situována ve středu, na okraji či v rozsahu celého katastru. Výše popsaný typ lánového systému se vyskytuje u vesnic řadových či u vesnic s protáhlou návší.

3.3 Obecné zásady pro přestavby venkovských obcí

Z důvodu velkého společenského zájmu je už sto let lidová architektura sledována a popisována. Jakákoliv lidová stavba je projevem starých stavebních zvyklostí a historických stavebních znaků. Společnost je povinna chránit tyto hodnoty a pokusit se je maximálně zachovat. V případě neodvratného zániku stavby je nutné pořídit dokumentaci a zpracovat materiály o zaniklé stavbě. Takto zdokumentované stavby, ať už fotografie, kresby, výkresy nebo plány bývají uloženy v archivech nebo muzeích.

Obec musí být pojata jako celek. Hlavní články obce je třeba jasně vymezit. Je třeba také vyjádřit společenský střed obce jako jsou: návěs a hlavní ulice, dále obytné území, výrobní plochy atd. a optimálně řešit jejich vzájemné souvislosti a vztahy. V dnešní době se v našich vesnicích prolínají výrobní plochy s obytnými. Vybavení obce bývá neúplné nebo rozptýlené a kompozičně nevýrazné a není diferenciovaná dálková doprava, místní komunikace a provozní cesty. Přestavbu je nutné usměrňovat tak, aby postupně došlo k optimálnímu rozmístění, jasné diferenciaci a optimálnímu řešení vzájemných vztahů těchto prvků: společenské centrum, obytné území, dopravní síť, výrobní plochy. Při dostavbě vesnice je důležité, aby architektonické typové stavby byly ztvárněny podle krajového tradičního charakteru. Rovněž je potřeba s jasným záměrem usměrňovat také výškové členění. V obcích se zvýšeným sídlištním významem je třeba postupně vymezit výšková pásma. Nesmí docházet k případům, že se v dnešní převážně přízemní zástavbě obcí objeví nějaký náhodně zvýšený objekt. Centrální prostor bychom měli plánovat jako dvoupodlažní. Kromě ekonomických úspor ve výstavbě a sociálních výhod tím dosáhneme také příznivého architektonického působení. Při přestavbě vesnic je obecně nutné vycházet ze schématu jednotlivé obce. (Máčel & Vajdiš 1958)

3.4 Lidová architektura

Jako *lidové* se v české odborné literatuře označují výtvořky a zvyky venkovského obyvatelstva, především se jedná o písň, užité umění a kroje. V literatuře se dočteme také o lidovém domě, stavbě, slohu a tyto pojmy následně nahrazují dříve užívaný výraz selský dům nebo česká chalupa. Později se začal užívat také termín lidové stavitelství, popřípadě lidová architektura. Rozdíl mezi lidovým stavitelstvím a lidovou architekturou bývá spatřován v přítomnosti estetické složky díla, autoři mnohdy mají problém určit hranici mezi prostým stavitelstvím a architekturou s patrným estetickým záměrem.

Pod těmito termíny dnes rozumíme stavební a s tím spojený výtvarný projev venkovského obyvatelstva. Jedná se o venkovské stavby určené k bydlení, hospodaření či k společenskému a náboženskému životu. Na prvním místě byla vždy užitná funkce, spojená s individuální snahou po estetickém účinku. Během času podobu těchto staveb ovlivňovalo

především regionální umístění a dostupnost místních stavebních materiálů, obvyklých pracovních postupů místních řemeslníků a do jisté míry i vrchnostenská nařízení (Pešta 2014).

Srovnání anglické a české terminologie provedl například Langer (2018). Anglická literatura používá termín vernakulární architektura. Tento pojem označuje stavby typické pro určitý region, a to tvarem, stavební technologií a použitým materiálem. Dále do tohoto termínu bývají také zahrnuty stavby s jinými než obytnými funkcemi včetně industriálních. Anglický termín tedy není synonymem k českému pojmu lidová architektura.

3.4.1 Lidová architektura na Broumovsku

Broumovský region patří k fenoménům v oblasti venkovské architektury. Jedná se o tradiční architekturu, a to především ze dvou pohledů. Prvním hlediskem je urbanistická struktura broumovských vesnic, které byly v průběhu kolonizace ve středověku organizované místním benediktinským klášteřem. Vesnice byly vysazeny na takzvaném údolním lánovém principu. Stavby (stejně jako v ostatních regionech) byly převážně dřevěné. Z těchto lidových staveb, které patřily do starší vrstvy osídlení, se zachovaly pouze zbytky. V polovině 19. století započal velmi intenzivní proces, kdy probíhala proměna zdejší lidové architektury na mladší zděné domy. Tato vlna přezdívání proběhla jednotným a mimořádně náročným způsobem, kdy byl použit klasicistní výtvarný výraz. Na Broumovsku se selské usedlosti formovaly do charakteristického, tří nebo čtyřstranného dvorcového uspořádání. Jednalo se o stavby, kdy se jejich dispozice vyznačovaly takzvaným smíšeným užitím, při kterém byly kombinovány chlévní a komorové prostory. Do třetího hospodářského dílu, jádra domu, tak byly umístěny chlévy, ale i komora, která sloužila k ukládání zásob. Při stavbě domu se používaly náročné zednické a kamenické práce, kdy byly používány klenby v hospodářských prostorech, ale občas i v místnostech, které byly obytné. Tesané ostění dveří a oken i sloupy nebo pilíře pod klenbami byly z pískovce, a to z toho důvodu, že se jedná o místní zdroj suroviny. Typické prvky, které se používaly při úpravě zdejších vesnických domů, se uplatnily v kuchyni, kde byly zděné dymníkové komíny se dvěma klenebními pasy. Ty byly podepřeny tesaným sloupem. Vnějšek domu měl typický historický regionální znak, kdy se používaly takzvané sedátkové portály, které byly odvozeny ze saské renesanční architektury 16. století. Zmiňované informace pocházejí převážně z nálezů na půdě obecního úřadu v Křinicích, které učinili a zpracovali studenti pražské Fakulty architektury ČVUT a tyto plány jsou uloženy v archivu Městského úřadu v Broumově. V těchto plánech byl i projekt týkající se přestavby domu zdejší usedlosti z roku 1854. Jedná se o první odborně zpracovaný podklad pro tento okruh staveb. Zpracována byla typická hospodářská stavba ze staršího „dřevěného“ období. Doklad se zachoval díky přezdění obvodových stěn. V závěru 19. století přibýly u těchto staveb i charakteristické proměny horní části, kdy byly použity vaznicové krovy a půdní nadezdívky. Šlo o zcela tradiční řešení i u přestaveb chalup a hospodářských objektů (Škabrada & Ebel 2016).

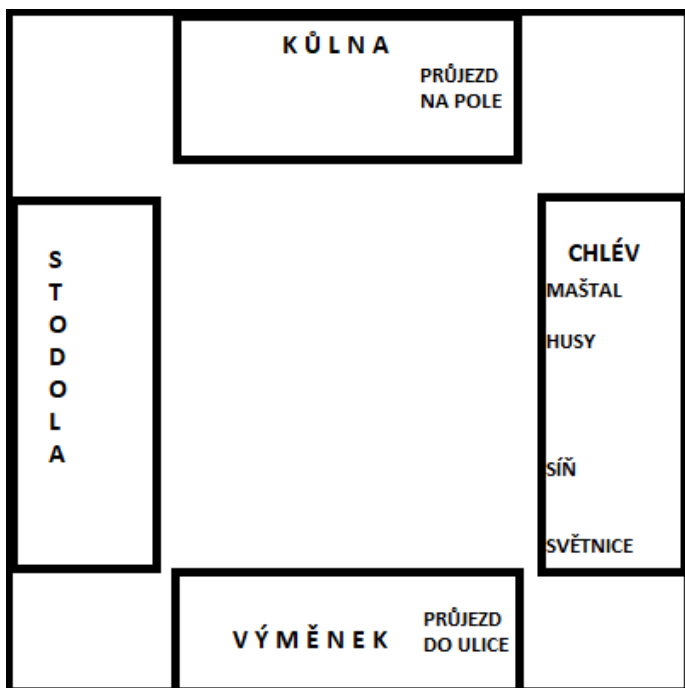
Z dochovaných gruntovních knih je zřejmé, že na venkovských statcích východních Čech zabírají největší část zastavěné plochy stáje pro dobytek, dále chlévy, které jsou velmi zřídka nazývány kravín neboli kraví chlév. *Pro koně byly „marštale“, dále zde byly ovčiny, krmníky pro prasata a kurníky nebo „slepičníky“ pro slepice. Přilehlé prostory chlévů nebo stodol byly řezárny nebo „sekárny“.* Typickými stavbami byly běžné stodoly, které se skládaly

z mlatu a přístodolku. Z ostatních zemědělských staveb se uvádí plevník, kůlna a stáj. Význam těchto přístřeší byl pro dobytek, povozy a dále sloužily k uložení píce. Dále byly zmiňovány stavby typu sklep, nebo sklípek, lednice, studna, suška lnu nebo konopí a ovoce, nebo „mličník“. Z drobných staveb je zmiňován výměnek a podružská chaloupka (Štěpán & Vařeka, 1991).

3.4.2 Statek broumovského typu

Drobnými kulturními rozdíly v architektuře na pohraničí Čech a Kladska se zabývala ve svém článku o kulturním dědictví i Viencenciová (2008). Tyto statky, které nemají v lidové architektuře střední Evropy obdoby, vznikaly zejména v období mezi léty 1850-1870 vlivem přestavby Broumova na klasicistní.

Usedlosti jsou s uzavřenými dvorci, a navíc řazené v pravidelných vzdálenostech od sebe což je charakteristický znak kolonizované vesnice. Architektonická kvalita těchto usedlostí je neobyčejná, vyznačuje se mohutnými štíty s empírovou výzdobou v podobě iónských nebo toskánských sloupů, říms a arkád. Obytný dům statku je označován jako komorovochlévní dům, kde byla v podélné ose za světnicí a vstupní síní domu část maštalí a chlívů, která byla propojena s obytnou částí dveřmi. Obestavení dvora usedlosti tvořila stodola, často i výměnek-jehož součástí bývala i sýpka nebo vlastní chlív. Sýpky jako takové nejsou na Broumovsku obvyklou stavbou, obilí se běžně skladovalo na půdě obytné části domu nebo výměnku. Štíty usedlostí mají jasně stanovenou kompozici: plastické svislé členění a vodorovné hladké členění. Fasády byly bohatě zdobeny štukovou výzdobou, ale i kamenickými detaily. Mezi okny půdních prostor je často výklenek pro umístění Panny Marie nebo jiných svatých, anebo je na tomto místě umístěn pískovcový reliéf s náboženskou tematikou. Obvyklá je i deska s letopočtem vsazená do zdiva domu, která vypovídá o založení statku. Součástí ohrazení usedlosti byly často reprezentativní vjezdové a vstupní brány, mnohdy s bohatou sochařskou výzdobou, navíc tyto brány nesou také letopočet či iniciály vlastníka statku. Typickým prvkem architektury je ostění hlavního vchodu – po obou stranách vstupních dveří proti sobě stojí vytesaná kamenná sedátka a dalším charakteristickým prvkem usedlostí jsou pískovcové psí boudy, vsazené do okapových stěn statku. Tyto psí boudy byly většinou zdobeny jako průčelí usedlosti, záviselo také na finančních poměrech majitele usedlosti.

Obrázek č. 1. Ideální členění statků na Broumovsku.

Zdroj: vlastní

3.5 Obecné zásady pro ochranu památek lidové architektury

3.5.1 Památková péče

Ze zákona České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči plyne to, že základním úkolem památkové péče je chránit vše, co je na dané stavbě hodnotné a co nesmí být zničeno nevhodnou opravou či nedostatečnou nebo téměř žádnou údržbou. Pouze malá část tohoto kulturního dědictví však podléhá zákonné památkové ochraně. Nemusí vždy jít o celou stavbu, často jde o řadu nenápadných znaků, kterými mohou být například dveřní portálky či kování dveří, dlažby na zápraží. Základní přístup k ochraně musí být uchování těch částí, pro které především je stavba chráněna. Ochranu památek lidové architektury je možné zabezpečovat dvěma způsoby: Ochranou památek na původním místě nebo ochranou památek jejím přemístěním. Přemístění staveb je považováno za méně vhodný typ ochrany. Je totiž velice důležitý kontakt s původním prostředím. Ztráta původního prostředí znamená pro památku omezení její hodnoty a ochuzení kulturního prostředí. Pokud by byl toto jediný možný způsob záchrany objektu, je třeba zabezpečit, aby nemovitost byla umístěna do prostředí, které je původnímu kontextu co nejpodobnější. Přesun by tedy měl být minimální a vždy na místa s podobnou klimatickou, výškovou i terénní charakteristikou.

- UNESCO

Nejvýznamnější organizací, která se zabývá ochranou památek na celosvětové úrovni je organizace UNESCO. Ta svou činnost vykonává na základě Úmluvy o ochraně světového

kulturního a přírodního dědictví. Do oficiálního seznamu památek UNESCO (který spravuje Výbor pro světové dědictví) jsou umístovány památky s výjimečnou celosvětovou hodnotou, jejichž zachování má pro celou civilizaci mimořádný význam. Význam je deklarován společenským zájmem i přijatými mezinárodními smlouvami. Nejsou zohledněny jen výjimečné přírodní nebo kulturní hodnoty světového významu ale podstatná je i řada dalších faktorů. Především se jedná o snahu pokrýt celou širší přírodního a kulturního bohatství naší planety včetně druhové nebo typové rozmanitosti (Čerňanský 2013 [online]).

- Krajinná památková zóna

Pod tento pojem řadíme území zahrnující sídelní útvary a ucelené krajinné celky, jejichž dnešní podoba byla podstatnou měrou utvářena a kultivována historickou činností člověka a zasluhuje památkovou ochranu (Čerňanský 2013 [online]).

- Památková rezervace

V České republice je prohlášeno 61 vesnic za vesnickou památkovou rezervaci. Přesněji za památkovou rezervaci se soubory lidové architektury. Takto chráněno je zhruba 1 % z celkového počtu vesnických sídel v České republice. Dle památkového zákona (zákon č. 20/1987 Sb.) se jedná o *území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, může vláda české republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Tyto podmínky se mohou v potřebném rozsahu vztahovat i na nemovitosti na území památkové rezervace, které nejsou kulturními památkami.*

- Památková zóna

Památková zóna je sídelní útvar nebo jeho část s menším podílem kulturně hodnotných památek. Jedná se o historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazuje významné kulturní hodnoty. Takové oblasti může Ministerstvo kultury po projednání s krajským úřadem prohlásit (opatřením obecné povahy) za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany. Podrobnosti o prohlašování památkových zón stanoví obecně závazný právní předpis (Zákon č. 20/1987 Sb.).

- Národní kulturní památky

Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního dědictví národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany (Zákon č. 20/1987 Sb. [online]).

3.6 Územní plánování

Územní plánování je proces, který určuje, jak bude krajina či konkrétní veřejný prostor vypadat. Územní plánování určuje podobu nejen obcí či celých krajů, ale také celé České republiky. Tento proces aplikuje poznatky převzaté z urbanismu a reguluje všechny umělé (tedy člověkem vytvořené) prvky v krajině. Bez územního plánu tak v podstatě nelze téměř nic nového postavit. Legislativní cestou je zaváděn do praxe pro stavitele pod názvem stavební

zákon. Ten definuje úkoly, cíle, výkonné orgány a nástroje územního plánování. Přesněji se jedná o zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů. Rozlišovány jsou tři úrovně územního plánování, a to úroveň celostátní, krajská a obecní. Územní plány se tvoří v poměrně komplikovaném procesu, který může trvat až několik let. Dílčí změny územního plánu se provádějí obdobným způsobem jako celé plány, ale trvají kratší dobu, protože většinou bývají jednodušší. Územní plánování vzniklo na základě potřeby chránit a komplexně řešit území a jeho udržitelný rozvoj (Marcucci 2000).

3.6.1 Úkoly územního plánování

Prvořadým úkolem územního plánování je zjišťovat a posuzovat stav daného území a jeho přírodní, kulturní a civilizační hodnoty. Plán dále stanovuje koncepci rozvoje území (včetně urbanistické koncepce s ohledem na hodnoty a podmínky území), prověřuje a posuzuje potřebu změn na daném území. Zohledňuje veřejný zájem na provedení změn, jejich přínosy, ale i problémy a rizika spojená například s ohledem na veřejné zdraví, životní prostředí či geologickou stavbu území. Územní plán musí také brát v potaz vliv změny na veřejnou infrastrukturu a na její hospodárné využívání. Součástí územního plánování jsou urbanistické, architektonické a estetické požadavky na využívání a prostorové uspořádání území, popřípadě jsou z hlediska těchto požadavků nahlíženy změny dané lokality, posuzováno tak bývá zejména umístění, uspořádání a řešení staveb a veřejných prostranství. Územní plán stanovuje podmínky pro provádění změn v území, zejména pak pro umístění staveb a jejich uspořádání s ohledem na stávající charakter a hodnoty lokality a na využitelnost navazujícího území. Jedním z podstatných cílů územního plánování je vytvářet v dané lokalitě podmínky pro snižování nebezpečí ekologických a přírodních katastrof a pro odstraňování jejich důsledků, a to především přírodě blízkým způsobem. Dále plán stanoví podmínky pro obnovu a rozvoj sídelní struktury, pro plnohodnotné bydlení a pro rozvoj rekreace či cestovního ruchu. Územní plán také prověřuje a vytváří podmínky pro hospodárné vynakládání prostředků z veřejných rozpočtů, které jsou určené na změny v území. Mezi další funkce územního plánování patří vytváření podmínek pro zajištění civilní ochrany či určení nutných asanačních, rekonstrukčních a rekultivačních zásahů do území. Úkolem plánu je také regulovat rozsah ploch pro využívání přírodních zdrojů a uplatňovat poznatky zejména z oborů architektury, urbanismu, územního plánování a ekologie a památkové péče. Plán také posuzuje vliv politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje nebo územního plánu na udržitelný rozvoj území (§ 18 odst. 1). Pro účely tohoto posouzení se zpracovává vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Jeho součástí je také vyhodnocení vlivů na životní prostředí s náležitostí stanovenými v příloze k tomuto zákonu, včetně posouzení vlivu na předmět ochrany a celistvost evropsky významné lokality nebo ptáčích oblastí (Zákon č.183/2006 Sb. [online]).

3.6.2 Cíle územního plánování

Cílem územního plánování je vznik kvalitního a komplexního řešení optimální podoby konkrétní lokality. Využito je příslušné území včetně určení jeho funkčního a prostorového upořádání s ohledem na ochranu životního prostředí nebo ochranu oblastí, které jsou významné historicky, kulturně či krajinně. Je tedy nutné vytvořit takové dokumentace, které umožní a

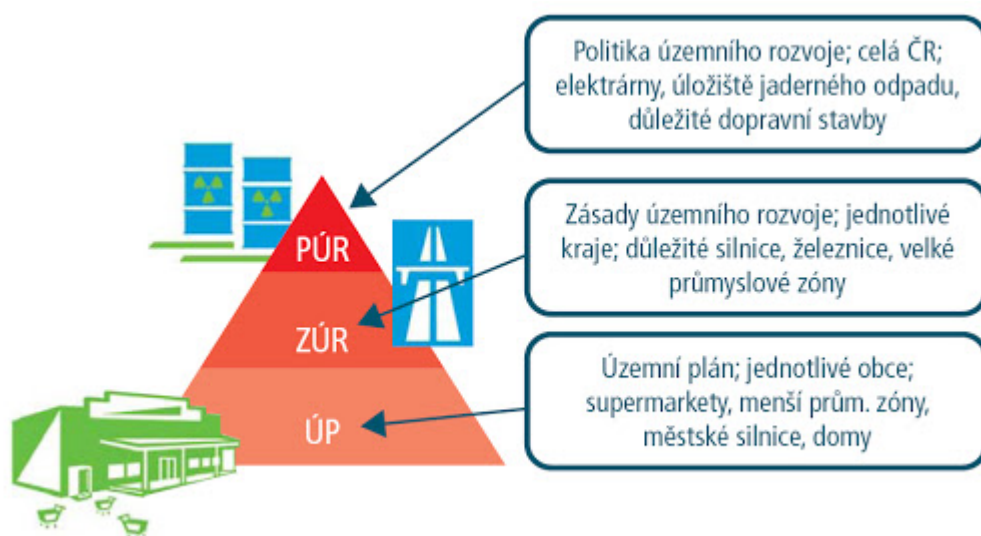
podpoří udržitelný rozvoj území, čímž je možné ponechat dalším generacím zachovalý prostor, který se bude moci dále rozvíjet (Zákon č.183/2006 Sb. [online]).

3.6.3 Nástroje územního plánování

Územně plánovací podklady jsou vytvářeny analytickými podklady, které zjišťují a vyhodnocují stav a vývoj konkrétní oblasti, jejich hodnot či limitů. Takto získaná data jsou potom dále využívána v pořizování územně plánovací dokumentace. Územní studie prověřuje nebo navrhuje řešení problematiky území či funkčních systémů v lokalitách, u kterých je předpoklad omezení předpokládaného využití či uspořádání. Tato část se ale zpracovává pouze pokud ji vyžaduje pořizovatel nebo pokud je její vydání podmíněno územně plánovací dokumentací (Zákon č.183/2006 Sb. [online]).

3.6.4 Procesy a druhy územního plánování

Procesy územního plánování jsou si u jednotlivých stupňů podobné. Podobný je také průběh přípravy územního plánu obce a územního plánu kraje. Jen politika územního rozvoje je u těchto rovin poněkud odlišná. Jak již bylo výše řečeno, územní plánování probíhá na třech úrovních. Nejvýše stojí politika územního rozvoje (PÚR). Je to celorepublikový a velice obecný územní plán, který by měl vypovídat o tom, jaké jsou hlavní požadavky a priority pro výstavbu, ochranu životního prostředí a lidského zdraví, pro sociální i hospodářský rozvoj. Jejím hlavním úkolem by mělo být stanovení základních úkolů krajů. Ty se jimi mají řídit při svém vlastním územním plánování. Na PÚR navazují krajské územní plány neboli zásady územního rozvoje (ZÚR). Ty jsou podrobnější a týkají se menších území v rámci České republiky, tedy jednotlivých krajů. Na ZÚR pak navazují klasické územní plány (ÚP) obcí, které jsou z těchto dokumentů nejkonkrétnější a nejpodrobnější. Důležité je, že PÚR je závazná pro kraje při pořizování zásad územního rozvoje a obce pak musejí při přípravě svého územního plánu respektovat jak PÚR, tak i ZÚR.

Obrázek č. 2. Druhy územních plánů a jejich vazby.

Zdroj: www.cisteturany.cz,

- **Politika územního rozvoje**

Politikou územního rozvoje rozumíme celostátní nástroj územního plánování, který je určen zejména pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni a pro koordinaci územně plánovací aktivity jednotlivých krajů a současně jako zdroj důležitých argumentů při prosazování zájmů České republiky v rámci územního rozvoje celé Evropské unie. Dokument Politika územního rozvoje České republiky (PÚR) obsahuje požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování v republikových, mezinárodních, nadregionálních i přeshraničních souvislostech, určuje dále také strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů a stanovuje republikové priority územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území. V Politice územního rozvoje se rovněž vymezují lokality se zvýšenými požadavky na změny v území, které svým významem přesahují území jednoho kraje. Dále se určují významné oblasti se specifickými hodnotami a se specifickými problémy, popřípadě s koridory a plochami dopravní či technické infrastruktury. Politika územního rozvoje České republiky je dokument závazný pro vytváření a vydávání zásad územního rozvoje, územních plánů, regulačních plánů a pro rozhodování v konkrétních územích (Ústav územního rozvoje 2020 [online]).

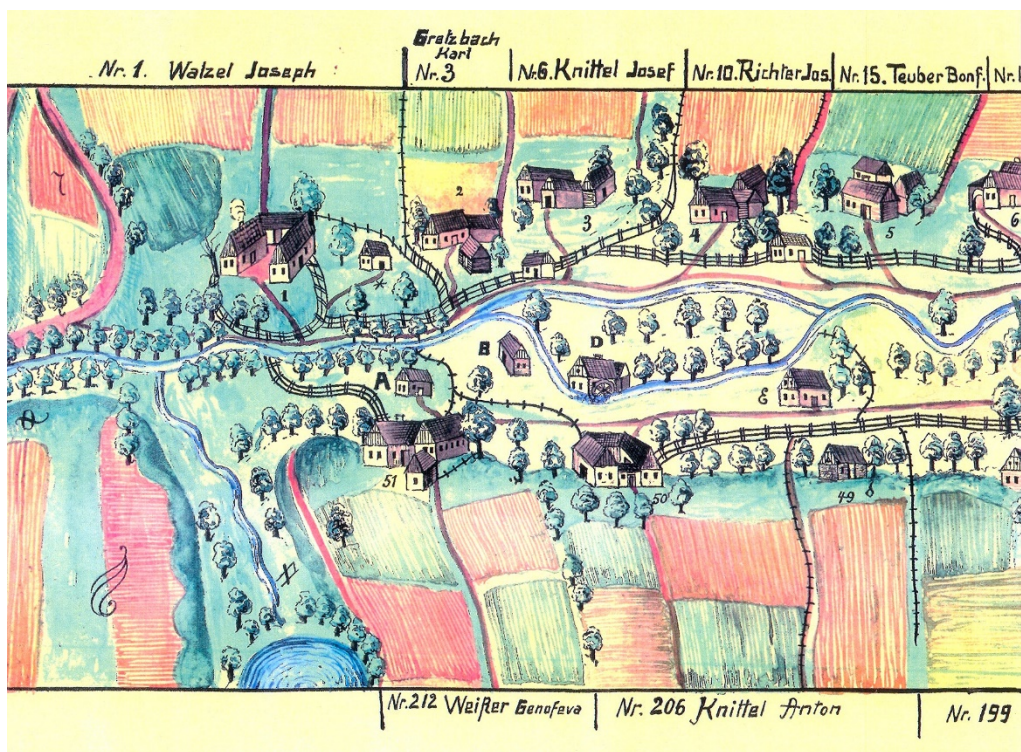
- **Zásady územního rozvoje**

Zásady územního rozvoje jsou vlastně „krajským“ územním plánem, vymezují plochy nebo koridory nadmístního významu, měly by zde tedy být zakotveny veškeré záměry přesahující území jedné obce. Zásady však nesmí obsahovat takové podrobnosti, které svým obsahem náležejí úpravám v územním plánu obce. Územní plány jednotlivých obcí musejí převzít úpravu v Zásadách (je pro ně závazná). Pořizovatelem Zásad územního rozvoje je krajský úřad, přičemž závěrečné schválení dokumentu je v pravomoci zastupitelstva kraje. K návrhu Zásad územního rozvoje lze podat námitky nebo připomínky. Námitky mohou podat pouze zástupci veřejnosti, dotyčná obec a tzv. oprávněný investor. O námitce musí být vydáno rozhodnutí. Připomínky může podat každý. Lze se také účastnit veřejného projednání. Obdobně jako u Politiky musí být alespoň jednou za čtyři roky zpracována zpráva o uplatňování Zásad, na jejímž základě může být rozhodnuto o dílčím přepracování Zásad. Připomínky ke zprávě však mohou podávat jen správní orgány a obce, nikoli již občané (Frank Bold 2011 [online]).

- **Územní plán**

Územní plán je součástí územně plánovací dokumentace a vydává se pro území konkrétní obce. Musí být v souladu s nadřazenou územně plánovací dokumentací, tedy se zásadami územního rozvoje, které se vydávají pro územní plánování v rámci kraje a s politikou územního rozvoje, která je závazná pro území celé ČR. Územní plán se vydává ve formě opatření obecné povahy. Jedná se tedy o smíšený správní akt, který stojí mezi obecně závazným právním předpisem a individuálním rozhodnutím. V případě územního plánu se totiž jedná o akt, který sice má jednoznačně vymezený předmět (regulaci území obce), ale směřuje k neurčitému počtu adresátů. Obsah územního plánu je následně závazný pro rozhodování o stavebních aktivitách v území, především v rámci územního řízení. V území regulovaném územním plánem tak

například nemůže vzniknout taková stavba, která je v rozporu s podmínkami stanovenými samotným územním plánem.

Obrázek č. 3. Územní plán obce Křinice rok 1971.

Zdroj: Pohlednice obce Křinice

Územní plán určuje základní koncepci rozvoje dané obce, tedy ochranu jejích kulturních hodnot, její plošné a prostorové uspořádání (tj. urbanistickou koncepci), uspořádání krajiny a koncepci veřejné infrastruktury. Dále vymezuje zastavěné území, plochy a koridory, zejména se jedná o zastavitelné plochy, plochy přestavby, veřejně prospěšné stavby a veřejně prospěšná opatření či územní rezervy. Stanoví podmínky pro využívání těchto ploch a koridorů (Ústav územního rozvoje 2020 [online]).

- **Regulační plán**

Regulační plán určuje v řešené ploše podrobné podmínky pro využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb, a to včetně veřejné infrastruktury. Jeho vznik má zajistit ochranu hodnot i charakteru území a vytváření příznivého životního prostředí. Také vymezuje veřejně prospěšné stavby a veřejně prospěšná opatření (www.pardubice.eu, staženo: 15.3.2020) Stanovuje v řešené ploše podrobné podmínky pro využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb včetně veřejné infrastruktury, pro ochranu hodnot a charakteru území a pro vytváření příznivého životního prostředí. Vymezuje veřejně prospěšné stavby a veřejně prospěšná opatření (Magistrát města Pardubice 2020 [online]).

3.6.5 Funkční využívání ploch

Dle předpisu 269/2009 Sb. o obecných požadavcích na využívání území se funkčním využíváním ploch v rámci územního plánování rozumí, rozčleňování určitého území na jednotlivé dílčí zóny dle typu využití. Jedná se o plochy jednak občanské vybavenosti či zemědělsky a průmyslově využívané, jednak o plochy rekreační a o odpočinkové zóny. Dále se vyčleňují obytné zóny nebo plochy určené pro dopravní infrastrukturu. Plochy občanské vybavenosti přirozeně navazují na zóny bydlení a zajišťují obyvatelům přístup ke službám. Občanskou vybavenost lze dále dělit na základní občanskou vybavenost (například prodejny potravin) a vyšší občanskou vybavenost (úřady, divadla, informační centra apod.). Obytné zóny jsou určeny pro bydlení s dostupností ploch občanské vybavenosti i odpočinkových zón. Obytné zóny musí být také napojeny na sítě technické infrastruktury a samozřejmě i na trasy dopravní infrastruktury, navíc musí být v obytných zónách zaručen bezpečný a nerušený pobyt obyvatel.

3.7 Obecné zásady pro přestavby a nově vznikající zástavbu ve venkovských obcích

Obec musí být chápána a rozvíjena jako jeden celek. Nejprve je třeba jasně vymezit a vyjádřit samotné centrum obce, návěs a hlavní ulice. Dále následuje obytná zóna, výrobní zóna a ostatní plochy. Pro dobré fungování lokality je nutné také optimálně vyřešit vzájemné souvislosti a vztahy jednotlivých zón. Dnes je zcela běžné, že se v obcích prolínají výrobní plochy s obytným územím. Obecní vybavení nebývá zcela úplné, a navíc je rozptýlené a kompozičně neuspořádané. Přestavbu je nutné řídit takovým způsobem, aby postupně docházelo k optimalizaci umístění jednotlivých úprav a objektů, k jasné diferenciaci a optimálnímu řešení vzájemných vztahů těchto prvků: centrum obce, obytné území, dopravní síť, výrobní plochy. Při dostavbě vesnice je navíc důležité, aby stavby byly pojaty podle krajového tradičního charakteru (Máčel & Vajdiš 1958). Také je třeba regulovat výškové členění nově vznikajících objektů. V hlavních a střediskových obcích, ale stejně tak i v obcích se zvýšeným sídlištním významem je třeba vymezit výšková pásma. A to vše z toho důvodu, aby nedocházelo k případům, kdy se v dnešní, ve značné míře přízemní zástavbě obcí rušivě objeví nějaký náhodně zvýšený objekt.

Zástavbu na obvodu centrálního prostoru bychom měli plánovat jako dvoupodlažní. Kromě ekonomických úspor ve výstavbě, a kromě sociálních výhod tím dosáhneme také příznivého architektonického působení jak v jednotlivých ulicových a návěsních prostorech, tak i v dálkových pohledech (Máčel & Vajdiš 1958). U novostaveb přijatelných jen v omezeném počtu a pouze v rámci intravilánu (zastavěného území) je dbáno na respektování tradiční regionální formy nemovitostí při použití materiálů přírodního původu.

Veškeré pozemkové a stavební úpravy na kulturních památkách i ostatních stavbách v krajinné památkové zóně podléhají nutnosti projednání s příslušnými orgány státní památkové péče, orgány ochrany přírody, případně i s jinými orgány státní správy. Jsou přitom zohledněny výsledky rozborů přírodní složky území i urbanistických rozborů území a sídel, včetně archeologických průzkumů. U jednotlivých památek a památkově hodnotných staveb jsou zohledněny také podrobné stavebněhistorické průzkumy. Na využití území, veřejných prostorů

sídel i jednotlivých staveb jsou kladeny přiměřené požadavky tak, aby nedocházelo k ohrožení krajinných nebo krajinářských hodnot území, popřípadě k ohrožení památkových hodnot historického stavebního fondu (Čerňanský 2013).

Do poloviny 20. století postupovala obměna venkovského stavebního fondu kontinuálně, s využitím tradičních technologií (a často jen částečnou přestavbou staršího objektu). Ve druhé polovině 20. století se tempo přestavby dramaticky zrychlilo. Značné množství objektů zaniklo bez náhrady. Devastující vliv měly individuální úpravy prováděné bez respektu k architektonické hodnotě staveb. Negativně se projevilo také odstranění regulativ z územních plánů v roce 1996, kdy řada staveb (především těch na hranici životnosti) rychle zaniká.

Kvalitní dokumentace a plošné průzkumy kulturního dědictví by mohly do budoucna sloužit nejen k praktickým výkonům památkové péče, územnímu plánování, územně analytickým podkladům, ale především mohou být podkladem k nápravě (Pešta 2014).

3.8 Udržitelný rozvoj ve stavebním zákoně

Pojem „udržitelný rozvoj se celosvětově používá zhruba dvacet let. Vychází ovšem ze studií a vědeckých prací, které se zejména v Evropě zpracovávaly v průběhu 60. a 70. let (studie Římského klubu apod.). Základním východiskem je Zpráva Valného shromáždění OSN pod názvem Naše společná budoucnost z roku 1987. Zprávu vypracovala Světová komise pro životní prostředí pod vedením G. H. Brundtlandové. Zpráva spojuje pojem trvalé udržitelnosti s požadavkem sociální rovnosti, a to jak mezi generacemi, tak i v rámci jednotlivých generací. Definice zní: Trvale udržitelný rozvoj je rozvoj, který zabezpečuje uspokojení současných potřeb, aniž by ohrozil uspokojení potřeb generací budoucích. Devadesátá léta 20. století a počátek 21. století je obdobím intenzivního zájmu o udržitelný rozvoj, a to jak v rovině vědecké, tak i v rovině praktické politiky nadnárodních organizací, států, regionů i obcí. Množství odborné literatury i množství uspořádaných konferencí je impozantní. Pojem „udržitelný rozvoj“ se stal všeobecně známý a používaný, bohužel se však také stal zdrojem mnoha nedorozumění a sporů. V oblasti územního plánování a regionální politiky je možno za východisko považovat dokument EU „Evropské perspektivy územního rozvoje“ (ESDP) a dokument rady Evropy „Řídící principy udržitelného rozvoje na evropském kontinentu“ (GPSSDEC). V obou dokumentech je udržitelný rozvoj území definován jako vyvážený rozvoj ekonomický, sociální a environmentální, který zachovává a zlepšuje příznivé životní prostředí, zachovává sociální soudržnost a rozvíjí ekonomiku s vysokou přidanou hodnotou, která má minimální negativní dopady na životní prostředí.

Oficiálním východiskem v České republice je Strategie udržitelného rozvoje ČR, která byla přijata usnesením vlády č. 1242 v prosinci 2004. V úvodu tohoto materiálu se konstatuje, že podstatou udržitelnosti je naplnění tří základních cílů:

1. sociální rozvoj, který respektuje potřeby všech,
2. účinná ochrana životního prostředí a šetrné využívání přírodních zdrojů,
3. udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Strategické a dílčí cíle a nástroje Strategie udržitelného rozvoje ČR (dále jen „strategie“) jsou formulovány tak, aby co nejvíce omezovaly nerovnováhu ve vzájemných vztazích mezi ekonomickým, environmentálním a sociálním pilířem udržitelnosti. Směřují k zajištění co nejvyšší dosažitelné kvality života pro současnou generaci a k vytvoření předpokladů pro kvalitní život generací budoucích (Ústav územního rozvoje 2020 [online]).

4 Zhodnocení podkladových údajů

Nejprve byla nashromážděna odborná literatura zabývající se lidovou architekturou a Broumovskem. Největší část knih byla zapůjčena ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a Městské knihovny v Broumově. Jako zdroj zahraniční literatury byla také využita databáze vědeckých časopisů Web of Science. Literární rešerše byla zpracována na základě odborných informací.

Vzhledem k charakteru řešeného území byly za pomoci odborné literatury popsány jednotlivé prvky lidové architektury typické pro tento region. Získané informace byly konzultovány s pracovníky Obecního úřadu v Křinicích, Správy CHKO Broumovsko, odborem stavebního úřadu a územního plánování Městského úřadu v Broumově i se samotnými obyvateli. Demografické údaje byly získány z databáze Českého statistického úřadu.

Pro tento projekt byly získány vlastní fotografické podklady na základě terénního šetření. Dalším významným podkladem ke vzniku projektu bylo získání informací pro vlastní analýzu na základě konzultací a dotazníkového šetření.

4.1 Charakteristika a historie vybraného území

Obec Křinice je součástí Broumovského výběžku, oblasti na pomezí Čech a historických polských územích Slezka a Kladsko. Křinice jsou lánovou obcí rozkládající se v jižní části Broumovské kotliny v délce téměř šesti kilometrů.

Založení obce se datuje k 4.9.1255 pod názvem Weckersdorf, v pramenech se též uvádí jako Weykersdorf nebo Wekkersdorf (Křinice 2020 [online]). Dle ČSÚ zde žilo k 31.12.2018 431 obyvatel. Pro svou výjimečnou památkovou, historickou a urbanistickou hodnotu byla obec Křinice prohlášena nařízením vlády č. 127/1995 Sb. za vesnickou památkovou rezervaci.

Obrázek č. 4. Geografická mapa Královéhradeckého kraje.

Zdroj: https://www.czso.cz/csu/xh/mapy_kartogramy

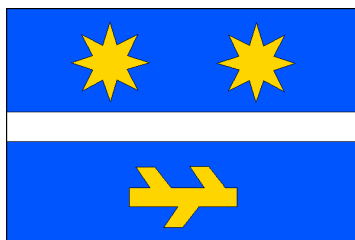
Jako většina příhraničních obcí v Čechách vznikly Křinice ve 13. století při německé kolonizaci pod názvem Weckersdorf. Český název obce je odvozen od obecního potoka. Dle záznamů v rukopisu *Super cautica canticorum* (který je uložen v Národní knihovně) nabyt potok (a následně i obec) svůj název od rostliny s názvem KŘÍN. Českými historiky byl tento název znovuobjeven v 19. století a začal být běžně využíván i jako úřední český název obce vedle německého Weckersdorf. Německý název obce byl pravděpodobně odvozen od jména prvního rychtáře (Koláčný et al 2017; Křinice 2020 [online]).

Vedle Křinického potoka vede zároveň i místní komunikace, podél které jsou umístěna obytná stavení i statky složené z víceméně uzavřených dvorců s charakteristickou místní architekturou z 17. a 18. století. Z těchto čtvercových statků jsou dnes zachovány pouze některé jejich části. Části statků později nevyužívané byly totiž odstraňovány. Od stavení na sever i na jih se rozkládají pole, která byla v minulosti převažujícím zdrojem obživy místních obyvatel. Statky broumovského typu, které stojí na území katastru obce, nejsou jediným nositelem odkazu minulosti tohoto místa, je zde i mnoho drobných barokních sakrálních památek v okolí statků, ale rovněž i uprostřed polí.

Křinický katastr je od roku 1991 součástí CHKO Broumovsko, jejíž významnou součástí je Národní přírodní rezervace Broumovské stěny. Tato rezervace byla vyhlášena v roce 1956, a to z důvodu ochrany krajinářsky významného nesouměrného hřbetu Broumovských stěn s řadou skalních měst. Nadmořská výška obce se pohybuje od 620 metrů n.m. po 773 metrů n.m. Krajina přírodní rezervace je značně členitá, součástí její morfologie je i početný výskyt

podzemních prostor jeskynního až propastovitěho charakteru. Nyní je evidenci 26 podzemních lokalit.

Obec a její okolí jsou vhodné k odpočinku a rekreaci. Díky bohatým vodním zdrojům (větším množstvím rybníků) se v obci rozvíjí zemědělství či vodní a lesní hospodářství. Prameny v pískovcových skálách jsou bohatým zdrojem kvalitní vody nejen pro Křinice. Velké množství pramenů a potůčků dalo základ pro vznik soustavy rybníků v katastru obce jich je 20 hektarů.

Obrázek č. 4. Novodobý znak a prapor obce Křinice.

Zdroj: www.kurzy.cz

Při příležitosti oslav 750 let obce v roce 2005 byl vysvěcen novodobý znak a prapor obce. Znak a prapor obce dle výkladu zastupitelky obce Křinice symbolizují břevno (umístěné dole), které je znakem břevnovského benediktinského kláštera. Uprostřed voda/ pramen, který upozorňuje na hojnost vody v obci. Dvě hvězdy potom symbolizují dvě kaple zasvěcené Panně Marii Jitřní.

V současné době půdu v katastru obce obhospodařují vlastníci pozemků nebo jejich nájemníci. Původní zemědělství bylo zaměřené na obiloviny (Broumovsko bylo nazýváno obilnicí Sudet), ty ale byly z větší části nahrazeny technickými plodinami, které se v současné době ukazují jako ekonomicky nejvýhodnější. Živočišná výroba je v současnosti vlastníky usedlostí realizována už pouze pro vlastní potřebu. Chovají především drobné zvířectvo a drůbež. Chov skotu na katastru obce již zcela zanikl, co přetrvalo, je chov koní, kteří jsou stále využíváni k přibližování dřeva z obtížných terénů Broumovských stěn. Koně jsou příležitostně využíváni také k rekreačním účelům pro turisty či při oslavách v obci (Křinice 2020 [online]).

Obrázek č. 5. Přibližování dřeva v obci Weckersdorf (Křinice).

Zdroj: Pohlednice obce Křinice

Nejnovější data ČSU prozrazují, že v obci Křinice k 31.12.2019 žilo 433 obyvatel s trvalým nebo dlouhodobým pobytem. Hustota osídlení této obce je 26 obyvatel na km², což je velmi málo ve srovnání s celorepublikovým průměrem 134 obyvatel na km². Hustota osídlení je nízká dokonce i vzhledem k průměru v Královéhradeckém kraji, který je 116 obyvatel na km² (dle dat z poslední vydané statistické ročenky). Tato nízká hustota osídlení je podmíněna zejména vysokým podílem ploch v obci využívaných k zemědělství, ale i ploch, které plní funkci lesa. Ze statistických údajů je také možno vyčíst, že počet obyvatel v obci se v posledních letech pohybuje mírně nad hranicí 430 obyvatel. Z níže uvedené tabulky č.1. vyplývá, že počet obyvatel je téměř neměnný. Lze předpokládat, že počet obyvatel i nemovitostí by se mohl začít navyšovat vzhledem k faktu, že mladí obyvatelé v produktivním věku založí rodinu. Vliv na množství obyvatel v obci by mohl mít i trend stěhování se z města na venkov. Obec Křinice disponuje plochami vhodnými k bydlení, její atraktivitu by mohla zvýšit přímá návaznost na Broumovský katastr.

Tabulka č.1. Počet obyvatel k 31. 12., Zdroj: ČSU

		2015	2016	2017	2018	2019
Počet obyvatel celkem		430	439	435	431	433
v tom podle pohlaví	muži	225	231	229	229	226
	ženy	205	208	206	202	207
v tom ve věku (let)	0-14	82	83	79	76	80
	15-64	268	279	278	278	278
	65 a více	80	77	78	77	75

Počet dokončených bytů dle zastupitelky obce v posledních letech mírně vzrostl především kvůli výstavbě rodinných domů pro mladé rodiny s dětmi na nových plochách

určených k bydlení v těsné blízkosti Broumova. Pozemky v těsné blízkosti měst jsou všeobecně oblíbené. Obec takovéto pozemky určené pro zástavbu má a je tedy velmi pravděpodobná další výstavba a také to, že stav obyvatel začne narůstat s přibývajícím zástavbou.

4.2 Analýza lidové architektury Broumova zpracovaná na základě terénního šetření

Tato část práce popíše a shrne základní prvky regionální lidové architektury na základě terénního šetření v katastrálním území obce Křinice. Analýza tradiční broumovské architektury bude v praktické části diplomové práce podkladem k návrhu uspořádání souboru novostaveb.

Typický broumovský statek se skládal ze tří nebo i čtyř objektů obdélníkového půdorysu. Celý zemědělský objekt je realizován do tvaru uzavřeného čtverce. Dvorcové statky byly v mnoha případech uzavřeny mohutnou branou. Takto bylo v dobách minulých hospodářství chráněno nejen před špatným počasím, ale i nezvanými návštěvníky či zloději. Před stavením se nachází typická předzahrádka.

Obrázek č. 6. Dvorcové statky Křinice. Zdroj: vlastní

Dominantou křinických domů je zděný štít. Pro tyto nemovitosti je typická sedlová střecha se sklonem 45 stupňů v přírodních barvách. Fasáda rekonstruovaných statků je nejčastěji ve žluté barvě, jedná se o jeden z hlavních požadavků památkové péče. Okrasné klasicistní prvky fasády jsou v jiných barvách, a to proto, aby vynikly.

Obrázek č. 7. Klasicistní prvky fasád. Zdroj: vlastní

Portály hlavní vstupní brány (u honosnějších statků) jsou bohatě zdobené, do dnešní doby se jich ale zachovalo velmi málo. Brány tvořily pohledovou dominantu vstupní části statku, proto statkáři věnovali jejich podobě velkou pozornost, především tak ukazovali svou finanční úroveň. Tyto hodnotné části stavby v období mechanizace zemědělské výroby a

kolektivizace byly likvidovány, velikost bran totiž neodpovídala rozměrům zemědělské techniky.

Obrázek č. 8. Vstupní brána. Zdroj: vlastní

Komín je umístěný přímo na hřebenu střechy a dispozičně ukazuje tehdejší umístění kuchyně a chlebové pece. Komín je v některých případech doplněný kamennou hlavicí, ve své době velice nákladným kamenickým produktem (kamenictví bylo tradičním řemeslem v tomto regionu, dovednost kameníků byla využívána zejména při stavbě rozmanitých sakrálních objektů). Špaletová okna jsou jednoduchého obdélníkového tvaru. Dnešní stavaři i truhláři hodnotí velice kladně tento typ oken, zejména kvůli jejich akustickým a tepelně izolačním vlastnostem.

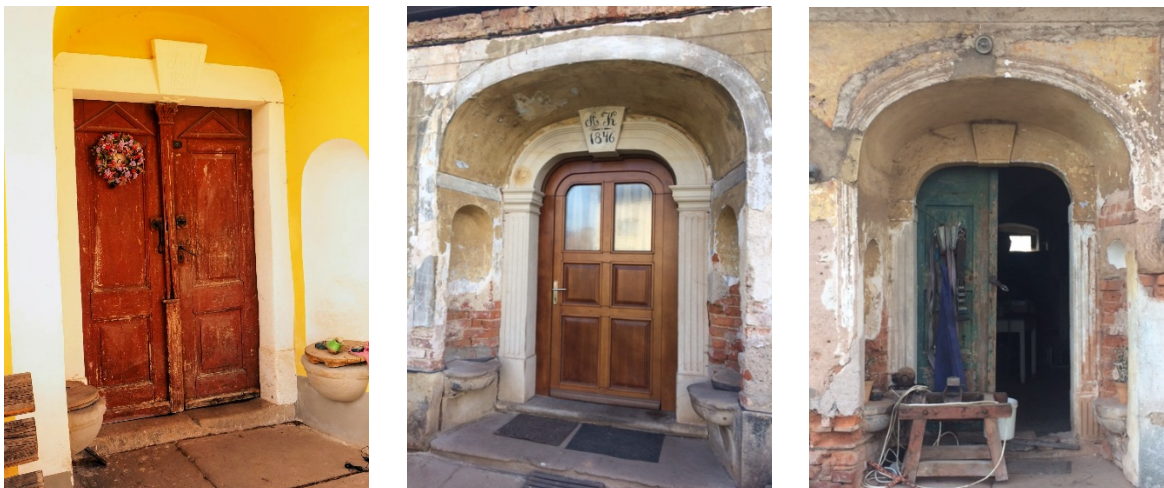

Obrázek č. 9. Komín doplněný kamennou hlavicí. Zdroj: vlastní

Obrázek č. 10. Špaletové okno. Zdroj: vlastní

Hlavní vchodové portály jsou svou architekturou ojedinělé a lehce rozpoznatelné. Dřevěné dveře jsou zasazeny do masivního pískovcového ostění. (pískovec byl místní surovinou stejně jako kvalitní písek). Nad dveřmi je umístěn vrcholový kámen s monogramem vlastníka a letopočtem.

Obrázek č. 11. Hlavní vchodové dveře. Zdroj: vlastní

Po obou stranách vstupních dveří jsou typické výklenky, ve kterých jsou zasazena pískovcová sedátka (takzvaní šneci). Tato sedátka byla v předchozích dobách opatřena vrchní deskou se dřevem určenou k sezení. Vzniklý prostor před vchodovými dveřmi poskytoval příjemné místo pro posezení a odpočinek, současně byl projevem určité selské okázalosti. Stejné architektonické prvky je možné nalézt také v saské architektuře. Tento jev souvisí s faktem, že Broumovsko bylo v první vlně kolonizace osídleno především německými obyvateli ze Saska.

Obrázek č. 12. Pískovcová sedátka (šneci). Zdroj: vlastní

Dalším typickým prvkem broumovské lidové architektury, který je typický pouze pro tento region, je psí bouda situovaná u hlavních dveří, která je v některých případech zdobena tesanou zmenšeninou stavení, ve kterém se bouda nachází. Jak už bylo zmíněno, kamenické řemeslo bylo na Broumovsku velice rozšířené.

Obrázek č. 13. Psí boudy. Zdroj: vlastní

4.3 Dotazníkové šetření

Jedním z cílů projektu je zmapovat pohled obyvatel Křinic na proměny jejich obce či na případnou novou výstavbu v bezprostřední blízkosti jejich domova. Pro zjištění těchto postojů byla zvolena dotazníková metoda. Použit byl dotazník obsahující osm otázek. Ty byly zvoleny tak, aby se respondent mohl vyjádřit nejen k případným proměnám obce (rekonstrukce stávajících nemovitostí či vznik nových), ale aby také dostal příležitost popsat své postavení v obci (otázky směřující na rodovou historii) a vyjádřit svůj vztah k obci. Zvoleny byly otázky s odpovědí uzavřenou (otázky byly totiž zaměřené na sběr dat), ale i otázky s možností odpovědi širě otevřené. Při vypracovávání těchto otázek tak měl respondent možnost nejen vyjádřit svůj názor, ale také nastínit kontext svých myšlenek, popřípadě motivaci svých názorů.

Dotazník zpracovalo celkem jedenáct respondentů (šest mužů a pět žen). Respondenti byli osloveni s ohledem na vznik co nejrepresentativnějšího vzorku obyvatel obce Křinice. Věkové rozložení skupiny respondentů je tedy široké, jsou mezi nimi studenti i lidé v důchodovém věku, těžiště skupiny je ale u osob ve věku produktivním. Dotazníkem byly osloveni starousedlíci, osoby nově do obce příchozí, ale i sezónní obyvatelé (chalupáři). Stejně široká je i paleta vzdělání či zaměstnání jednotlivých respondentů (od studenta či zemědělce po vedoucího člena obecního zastupitelstva).

Úvodní otázka dotazníku vyzývala respondenty, aby představili svoji obec. Z odpovědí je patrné, že respondenti mají k obci velice kladný vztah. Opakovaně připomínají její širší okolí (Broumovské stěny a největší turistické lákadlo, kapli „Hvězda“). Svou ves hodnotí jako malebnou a klidnou.

„Obec nedaleko Broumova s pravidelným autobusovým spojením, obecním úřadem, knihovnou, hospůdkou „ U Sládka“ a restaurací Amerika. Obec, kde se již léta pořádá pochod Hvězdeckým pohořím a zároveň i hasičská soutěž a fotbalový turnaj. Obec, která má ve svém katastru mnoho rybníčků s kvalitní vodou, polí, luk, lesů, a především nádherná stavení.“

Výstižná odpověď pětapadesátileté respondentky ukazuje že život v izolovanější obci na okraji republiky může být pestrý a plnohodnotný. Na základě této odpovědi lze předpokládat

že, by obec mohla být atraktivní i pro nově příchozí obyvatele. Je patrné, že společenský život v současné venkovské obci se rozvíjí a kultivuje.

Z dotazníku vyplývá, že značné množství obyvatel Křinic je vlastníky zemědělské usedlosti a že tradičním (a v rodině děděným) zdrojem obživy je zemědělství. Pokud se respondenti vyjadřují k rekonstrukci a dílčím úpravám nemovitostí v současnosti, konstatují spokojenost s vývojem podoby domů v obci, rekonstrukce hodnotí často jako zdařilé. Obecní knihovnice (jedna z respondentek) navíc poznamenává, že před rokem 1989 se větší rekonstrukce v obci realizovaly jen sporadicky, popřípadě byly necitlivé. Respondenti ve svých odpovědích ukazují, že podobě obce věnují velkou pozornost a že se orientují v komplikované problematice smysluplného rozvoje venkova.

„Pár brownfieldů se v obci stále nachází a bylo by třeba je opravit. Rekonstrukce je dle mého názoru vždy dobrá. Nicméně v době velkého boomu v podobě skupování nemovitostí cizinci, především Nizozemci, nastalo to, že k rekonstrukcím objektů (nejen v Křinicích) začalo docházet, ale bez toho, aniž by tyto cizince interesovala naše legislativa. Možná také nebyli dostatečně informováni o tom, že koupili historicky cennou stavbu a o nutnosti oprav pouze citlivým zásahem.“

V obsáhlejší odpovědi jednatřicetileté respondentky se projevuje značná míra porozumění dané problematice. Tato křinická rodačka vítá obnovy nemovitostí, současně ale požaduje určitou citlivost k tradici a k podobě nemovitostí. Příchod zahraničních majitelů vnímá jako jisté ohrožení tradiční podoby domů (a tím v důsledku jistě i podoby celé vesnice). Situaci ale nevnímá pouze jako nedostatek pouze na straně nových majitelů (... *aniž by tyto cizince interesovala naše legislativa*), ale také jako důsledek jisté liknavosti či nedbalosti na straně místních úřadů (*Možná také nebyli dostatečně informováni...*). Dotazník obsahuje otázku týkající se participace obce na obnově soukromých nemovitostí. Z výpovědi respondentů je patrné, že obec na rekonstrukce domů zřejmě nijak nepřispívá. V roce 1995 zastupitelstvo odsouhlasilo a Ministerstvo kultury České republiky prohlásilo obec za památkovou rezervaci. Obyvatelé očekávali, že tento krok přinese možnost realizovat finančně náročnější rekonstrukce. Očekávání obyvatel byla naplněna pouze částečně. Změna statusu obce přinesla výhody pouze těm, kteří vlastnili památkově chráněné domy. Pouze oni totiž mohli získat dotaci na obnovu své nemovitosti. Ostatní vlastníci nemovitostí, které nejsou památkově chráněny, dotaci nezískají, a navíc musejí také dodržovat striktní závazná stanoviska městského úřadu týkající se úpravy nemovitostí ve vesnické památkové rezervaci.

V dalších reakcích na novodobé rekonstrukce se opakovaně vyskytuje téma finanční náročnosti kvalitních přestaveb. Finanční náročnost i omezené možnosti v rámci stavebních prací se v obci několikrát vyhroutily. Nevíce potom na jaře v roce 2017, kdy místní obyvatelé podepisovali petici za vystoupení z památkové rezervace. Je tedy zřejmé, že památková ochrana a spojená regulace týkající se nakládání s nemovitostmi a jejím okolím jsou pro obyvatele živým a důležitým tématem. Lze také pozorovat posun od odmítání památkové ochrany k jejímu částečnému přijetí.

Častý je i postřeh o změně funkcí rekonstruovaných nemovitostí (z hospodářské na rekreační).

Jako podnětný se jeví často se objevující požadavek citlivosti. Respondenti tento náhled dále nevysvětlují ani nekonkretizují. Je tedy usuzováno, že se jedná o požadavek na takovou proměnu stavby, kdy nedochází k odstranění tradičních prvků a forem, ale kdy jsou tyto prvky promyšleným a kultivovaným způsobem zohledněny při rekonstrukci nemovitosti. Nemusí se tedy jednat o prostou „opravu“ starších částí domu, požadovaná je zřejmě spíše živé a zajímavé setkání „starého“ s „novým“.

Přínosné byly také reakce respondentů na otázku týkající se současné role původních německých obyvatel obce (či jejich potomků). V reakcích respondentů je patrné pochopení pro občasnou návštěvu původních obyvatel Křinic, respondenti si všímají i kultivovaného přístupu k nim (noví čeští obyvatelé s nimi přátelsky komunikují, zvou je na návštěvy apod.) Patrné povědomí mají čeští obyvatelé i o faktu, že na rekonstrukce nemovitostí přispěli i odsunutí Němci či jejich potomci. Rozhodně z dotazníkového šetření nevyplývaly obavy z německých nároků na nemovitosti či jiné majetky. Mediální obraz hamižných sudetských Němců myšlení obyvatel Křinic zřejmě nijak významně neovlivňuje.

Klíčovým bodem dotazníkového šetření bylo mapování názorů obyvatel na novostavby v obci. I v tomto bodě projevují respondenti spokojenost s podobou novostaveb a s faktem, že nové nemovitosti do kontextu celé obce nerušivě zapadnou.

„Nově vznikající zástavba je dost konzervativní a stejnorodá. Předpokládám, že za to ale mohou požadavky státní správy v návaznosti na CHKO a vyhlášení obce památkovou rezervací. Nicméně nová zástavba na sebe neupozorňuje a nechává krásně vyniknout zástavbu původní, a to je dle mého názoru v pořádku.“

Názor padesátiletého respondenta projevuje značnou míru spokojenosti s nastavenými a fungujícími pravidly. Podnětné je také zjištění že množství pravidel vede ke konzervativnímu a ustálenému vzezření staveb, což se vždy nemusí jevit jako bezesbytku žádoucí (*Nově vznikající zástavba je dost konzervativní a stejnorodá.*).

Situaci mnozí respondenti vnímají také z perspektivy potenciálních stavitelů.

„Nechtěla bych být stavitelem v této lokalitě CHKO a památkové rezervace. Standardy pro výstavbu jsou zde velice tvrdé a dle mého názoru, pokud CHKO a veřejná správa začnou určovat, že nesmíte postavit bungalov, ale musíte mít dům do patra, a že střecha nesmí být červená, ale musí být hnědá, tak mě to přijde přehnané. Je ale dost možné, že právě z tohoto důvodu (dodržování nutných standardů pro výstavbu) je obec stále tak malebná.“

Z výpovědi mladé ženy je patrné vnímání regulací jednak jako značně omezujících, jednak jako nutných pro zachování jednotného rázu obce.

4.3.1 Zhodnocení dotazníkového šetření

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že obyvatelé oceňují ustálený a tradiční vzhled obce. Vedle toho ale také chápou nutnost rekonstrukcí a obměn. V této souvislosti se opakovaně vyskytl požadavek citlivosti. Tu chápeme jako promyšlenou a kultivovanou reakci na původní lidovou architekturu. V návaznosti na tato zjištění bylo rozhodnuto koncipovat tento návrh nové zástavby v katastrálním území obce Křinice.

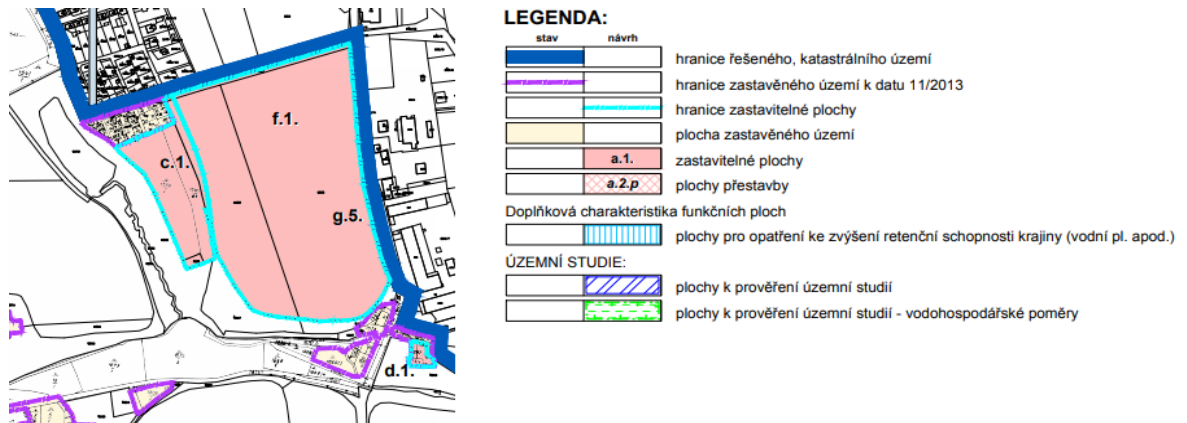
5 Vlastní projekt

Hlavním projektem diplomové práce je návrh zástavby na příkladu obce Křinice. Jak již bylo zmíněno, obec se nachází v CHKO Broumovsko a byla prohlášena za vesnickou památkovou rezervaci. Návrh zástavby bude realizován na základě předchozí analýzy lidové architektury a výstupu z dotazníkového šetření. Při analýze byly určeny typické znaky domu z tohoto regionu. Dotazníkové šetření mimo jiné vyhodnotilo pohled obyvatel obce na možnost nové zástavby. Na základě odpovědí respondentů bude navrhovaná zástavba citlivá k okolnímu prostředí. Dále také musí splňovat závazné požadavky v návaznosti na stavební zákon a další právní předpisy.

První kroky v návaznosti na projekt vedly na místní obecní úřad. Pracovník úřadu odkázal dále na ORP Broumov na odbor stavebního úřadu a územního plánování. Vedoucí odboru poskytla informace, kde je možné nalézt územní plán obce Křinice. Územní plány spádových obcí jsou dostupné na oficiálních internetových stránkách města Broumova v sekci Územní plány obcí v působnosti Úřadu územního plánování Broumov, kompletní dokumentace. Územní plán obce Křinice se skládá z textové části, výkresu základního členění území, hlavního výkresu urbanistické koncepce a koncepce uspořádání krajiny. Další složkou dokumentace jsou hlavní výkres koncepce veřejné infrastruktury, tedy energetiky a dopravy, a hlavního výkresu veřejné infrastruktury ten se týká výhradně vodního hospodářství. Poslední částí územního plánu je výkres veřejně prospěšných staveb, tedy doplňujících stavebních opatření a asanací. Také obsahuje odůvodnění neboli koordinační výkres.

Veškeré dokumenty územního plánu obce Křinice, ze kterých bude projekt návrhu zástavby vycházet, jsou v právním stavu po vydání poslední změny č.1 z roku 2015. Zhotovitelem územního plánu byl Ateliér "AURUM" s.r.o., Pardubice (architektura, urbanismus, regionální územní management). Objednavatelem územního plánu byla obec Křinice. Pořizovatelem územního plánu byl odbor územního plánování Městského úřadu Broumov.

Prvotním zkoumáním Výkresu základního členění dle legendy umístěné v pravém horním rohu je možné se pozvolna orientovat. Nejprve je třeba vymezit hranice katastrálního území. V návaznosti na projekt zástavby je okamžitě cíleno na různě vyznačené území, které je určeno jako „zastavitelné plochy“. Takto vyznačených ploch je v obci několik.

Obrázek č. 14. Řešená plocha. Zdroj: Územní plán obce Křinice

Nejvýraznější zastavitelná plocha, a to jak svou velikostí, tak i atraktivním umístěním, se nachází ve východní části řešeného území. Plocha se nachází v těsné blízkosti komunikace III. třídy na hranici s katastrálním územím obce Broumov s označením f.1., g.5. a přímo sousedí s plochou c.1.. Již v průběhu terénního šetření na řešeném území byla tato lokalita (skládající se ze zmíněných tří ploch a místními nazývaná jako „U Krimzu“) vyhodnocena jako vhodná pro návrh zástavby. V rámci projektu byla pořízena fotodokumentace zvažovaného místa.

Obrázek č. 15. Fotodokumentace řešené plochy. Zdroj: vlastní

Další výhodou těchto tří ploch bylo zjištění, že území není rozčleněno na jednotlivé plochy pro zástavbu, a že můžeme například navrhnout a přizpůsobit trasu dopravní komunikace potřebám návrhu.

Při následném důkladnějším zkoumání Textové části územního plánu bylo zjištěno, že tyto plochy jsou sice určeny k zástavbě, ale pro jiné funkce než je bydlení. Parcela f.1. je určena k plnění funkce technické infrastruktury. Parcela c.1 má naplnit funkci systému sídelní zeleně a sousedící část g.5. je určena k výstavě drobných rekreačních objektů. Ani jedno funkční využití ploch tak nekoresponduje s původním záměrem navrhnouti vzorové zástavby na bydlení pro občany v produktivním věku.

Stávající koncepce řešení dané lokality se z několika důvodů nezdá jako vhodná. Místo nabízí hodnotné rozhledy do přírodního okolí a je tak vhodné pro zástavbu rodinných domů spíše než pro technické objekty či sezónní bydlení. Navíc se lokalita nachází na slunném místě vhodném k obývání. Navrhované parkové úpravy na ploše c.1. se nám zdají jako zbytečné,

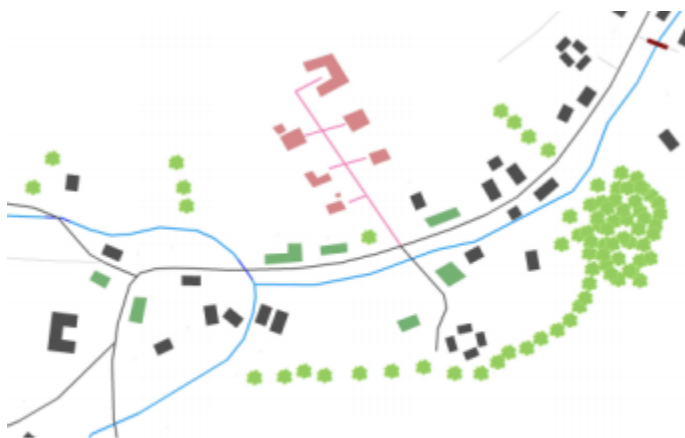
vzhledem k faktu, že celá obec přímo sousedí s polnostmi, na které přímo navazují rozsáhlé plochy smíšených lesů. Parková úprava se navíc jeví jako nepříliš vhodná v sousedství s reakčními objekty z důvodu vzniku méně přehledné lokality vyzývající k drobné kriminalitě.

Vzhledem ke zjištěným skutečnostem, že plochy nejsou určeny pro plnění funkce bydlení, bylo zjišťováno, zda a za jakých podmínek by bylo možné tyto plochy pro bydlení využít. Pracovník odboru stavebního úřadu a územního plánování vysvětlil, jakým způsobem postupovat v případě, že by tato lokalita měla být využita k zástavbě rodinnými domy. Majitel pozemku by musel požádat o změnu využití plochy, následovala by změna územního plánu a následně by bylo možné na této ploše realizovat projekt zástavby pro bydlení.

Řešené území, které se týká návrhu zástavby, patří obci. Stavební firma, jež by realizovala projekt, by musela přesvědčit obecní zastupitele o vhodnosti návrhu zástavby. Silným argumentem je neobvyklé, ale urbanisticky přijatelné řešení lokality, které nebude rušivé k celkovému krajinnému rázu, a navíc naplní momentální trend kultivovaného bydlení na venkově. Investor by musel zástupce obce přesvědčit k podpoře projektu a k prodeji celé lokality do soukromého vlastnictví investora. Součástí argumentace by mohlo být i navrhnutí a vyhledání nové lokality pro umístění technických a rekreačních objektů. Zastupitelé by měli usilovat (nejen z finančních důvodů) o získání a udržení obyvatel v obci trvale žijících. Výstavba rekreačních objektů se jeví z tohoto hlediska jako méně přínosná. Investor by následně musel dosáhnout změny funkce užívání plochy v územním plánu.

5.1.1 Obecná pravidla pro výstavbu v CHKO Broumovsko

Stavební aktivity v CHKO Broumovsko jsou regulované územními plány jednotlivých obcí. Na jednotlivých parcelách je možné stavět pouze takové objekty ke kterým je pozemek určen územním plánem (například na ploše určené pro trvalou obytnou zástavbu nemůže vzniknout sklad či zemědělský objekt). Obce na Broumovsku jsou pouze lánového typu a tento princip uspořádání nemovitostí je nutné zachovávat. Je tedy naprosto nepřipustné vytvářet v obcích izolovanou satelitní zástavbu bez návaznosti na intravilán.

Obrázek č. 16. Umístění staveb.

Zdroj: Správa CHKO Broumovsko

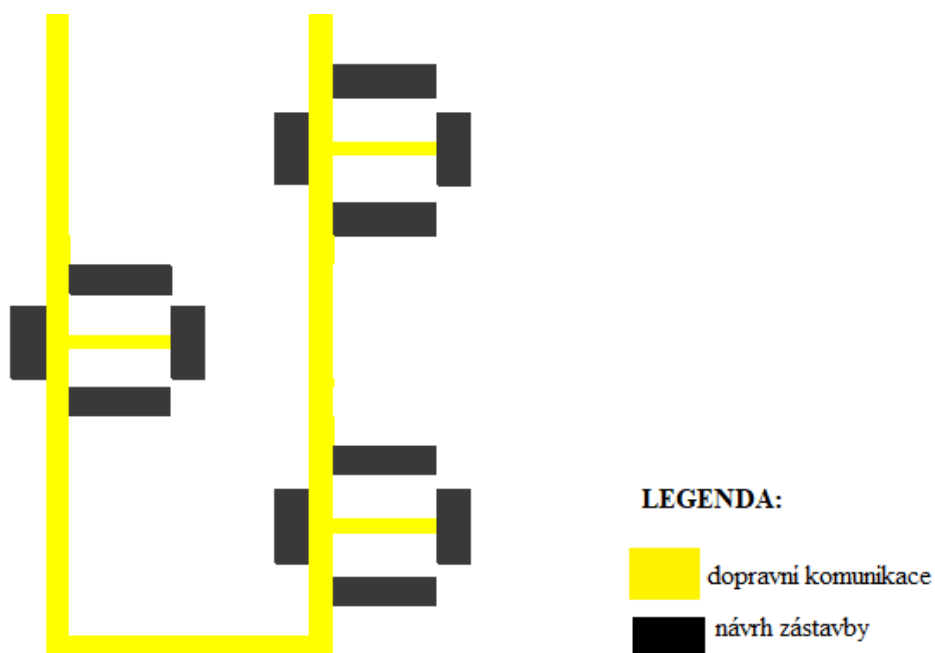
Výše uvedený obrázek ukazuje vhodnou (zeleně) a nevhodnou (červeně) zástavbu v lánové obci. Různorodé a neuspořádané červeně zvýrazněné objekty nezapadají do kontextu tradiční zástavby a ruší celkový ráz obce. Dojem neuspořádanosti navíc zesiluje i fakt, že ke každé nemovitosti vede jinak řešená příjezdová komunikace. Naopak zeleně vyznačené objekty respektují stávající zástavbu a linii komunikace.

5.1.2 Popis projektu vzorové zástavby

projekt vzorové zástavby je zasazený do téměř obdélníkového tvaru vybrané lokality. Zvažované místo leží na hranici katastrálního území Křinic a Broumova. Východní hranici území lemují komunikace III. třídy s autobusovou zastávkou. Jedná se o tiché a klidné místo na okraji obce, které je v blízkosti nemocnice či historického centra Broumova.

Základní jednotkou návrhu je soubor čtyř obytných domů sestavených do čtvercového půdorysu tradičního broumovského uzavřeného statku. Nové nemovitosti nevytvářejí plně uzavřený dvůr, tvar původního statku pouze naznačují. Dojem částečné uzavřenosti je vytvářen tím, že čtvercový půdorys celého souboru vytváří obdelníkové nemovitosti. Ke každé nemovitosti náleží dostatečně velký pozemek určený pro zahradu a rekreační aktivity majitelů. Nové objekty nevytvářejí jednolitý celek, jsou postaveny dostatečně daleko od sebe, což garantuje dostatečné množství soukromí. Prostor, který vzniká mezi objekty, jakýsi

polootevřený dvůr, je určený pro příjezdové komunikace, parkování i pro setkávání obyvatel domů. Ve vzniklém dvoře je dostatečný prostor pro umístění například pískoviště, prolézaček, grilu či komunitní zahrádky. Zástavbu v dané lokalitě je možné dále rozšířit o další soubory („dvorce“).

Obrázek č. 17. Návrh zástavby inspirovaný lidovou architekturou uzavřených dvorů.

Zdroj: vlastní

Obrázek č. 18. Řešená plocha s návrhem zástavby.

Zdroj: vlastní

Obrázek ukazuje návrh vzorové zástavby v širším kontextu řešené plochy vybrané pro tento účel. Každá novostavba obdélníkového půdorysu je samostatnou jednotkou. Soubor čtyř novostaveb tvoří tvar čtverce, inspirovaným v lidové architektuře takzvaným „uzavřeným dvorcem“. Celý návrh je možné v případě zájmu širší veřejnosti ještě rozšířit. Dále návrh také počítá s případnou realizací parku či dětského hřiště.

Návrh na zástavbu v obci Křinice byl konzultován s pracovníky stavebního úřadu a při jednání se ukázal jako možný, případně vyhovující. Návrh také respektuje závazná standardy pro výstavbu v CHKO Broumovsko. Jedinou podmínkou pro realizaci by bylo dosažení změny územního plánu obce, respektive změna ve funkčním využití plochy. Celkovou realizaci by jistě usnadnilo, pokud by ji zajistil jediný investor.

6 Diskuze

Broumovsko je region s výraznou kulturní a náboženskou tradicí. Kdo někdy Broumovsko navštívil zajisté si všimnul všudypřítomných sakrálních památek, pozůstatků z dob dávno minulých. A právě odkaz minulosti je to, co formuje i tuto práci. Jak by vypadalo Broumovsko bez zásahu břevnovských opatů, kteří zde našli úkryt v době husitských válek a vybudovali zde klášter? Působení benediktinů na Broumovsku ovlivnilo nejen kulturním a ekonomický rozvoj tohoto regionu, ale i jeho celkovou podobu. Broumovská skupina kostelů od architektů Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferových je největším turistickým lákadlem tohoto regionu. K dalším významným historickým místům patří také centrum města Broumova a vesnická památková rezervace Křinice. I když byla obec Křinice prohlášena Ministerstvem kultury ČR za památkovou rezervaci, nachází se významné stavby: klasicistní dvorcové statky na celém území Broumovska.

Daný region je významný také z hlediska hodnotného krajinného celku i vodního hospodářství. V roce 2019 se na území obce Křinice pro sdružení pro návrat vody do krajiny Živá voda, připravoval takzvaný Model Křinice (Živá voda, z.s. 2020 [online])

V průběhu dotazníkového šetření bylo zjištěno, že si obyvatelé uvědomují kulturní bohatství a výjimečnost své obce velice silně, na druhou stranu jen neradi se přizpůsobili značně omezujícím regulačním opatřením souvisejícím s rekonstrukcí či s novou výstavbou nemovitostí. Nesouhlas s právními úpravami vyvolalo dokonce referendum o zrušení statusu chráněné památkové rezervace. (Tluchoř 2015; Český rozhlas 2017 [online])

Na základě dotazníkového šetření lze ale vyzorovat, že obyvatelé se s regulacemi postupně smířili a dnes hodnotí jako nezbytné k zachování původního rázu své obce. Potvrdila se tedy výchozí hypotéza, že obyvatelé jsou schopni akceptovat regulace týkající se nakládání s vlastní nemovitostí. Přijímají to především z důvodu širšího vztahu k obci. Lidé chtějí do značné míry zajistit obci neměnnou tvář. O toto tvrzení se opírá i Škabrada (1999) v publikaci Lidové stavby. Kniha nabádá stavitele k dodržování tradičního obrazu venkova a uvádí mimo jiné příklady realizovaných oprav i realizace novostavby.

Projekt respektoval nejen právní úpravy, ale i silný vztah obyvatel k vlastní domovině. Dalším milníkem v trendu bydlení inspirovaného minulostí by mohlo být využívání obnovitelných zdrojů, jak popsal Bosia (2011).

Při konzultaci se starostou podobně velké blízké obce a pracovníky dvou nezávislých stavebních úřadů bylo zjištěno, že je možné dosáhnout změny územního plánu a že jeho obnova je vždy přínosná. V současné době ale také narůstá administrativní zátěž. Pro případnou celkovou realizaci tohoto projektu je potřeba spolupráce všech jednajících stran. To znamená zástupců obce, investora, CHKO i NPÚ. Při cílené spolupráci obce a investora může začít fungovat kooperativní strategie „WIN-WIN“, kdy například obec bude spolupracovat s investorem na změně územního plánu. Investor vybuduje a následně přenechá dopravní infrastrukturu ve vlastnictví obce. Nová výstavba přinese nové obyvatele.

Závěrem tedy lze konstatovat, že realizace projektu by do obce přinesla inovativní estetiku a příležitost v podobě impulzu k socioekonomickému rozvoji obce.

7 Závěr

Klíčovým tématem diplomové práce byl vztah člověka k místu, ve kterém žije. Téma bylo vztaženo na broumovskou obec Křinice a na její obyvatele. Pomocí dotazníkového šetření byl popsán vztah obyvatel nejen k historii a tradici, ale i pohled na proměny podoby obce a na působení nových trendů ve stavitelství a architektuře. Z šetření vyplynulo, že lidé oceňují ochranné regulace zásahů do podoby obce (ta je venkovskou památkovou rezervací), ale že vnímají i limity daných omezení. Limity tak mohou omezovat pestrost a klást nemalý odpor při úsilí o modernizaci nemovitosti.

Cílem diplomové práce byl inovativní a k okolní krajině dostatečně citlivý návrh moderní venkovské zástavby. Návrh reaguje na tradiční regionální stavitelství (zejména na architektonické řešení tzv. broumovského klasicistního statku), ale i na potřeby současného bydlení.

V rámci teoretické přípravy návrhu byla představena klasifikace jednotlivých typů českých vesnic, to nám napomohlo při práci s urbanistickým kontextem návrhu nové zástavby a uvědomění si faktu, že uspořádání staveb na venkově přirozeně reaguje na možnosti, které člověku poskytuje krajina.

Podrobná analýza statku broumovského typu vyústila do návrhu jakéhosi moderního uzavřeného dvoru, který svojí dispozicí umožňuje svým obyvatelům dostatek soukromí a ochrany, ale také možnost setkávání a společenského života.

Jako podstatná se ukázala také znalost konkrétních regulačních předpisů, územního plánu a dalších administrativních textů. Hlavní funkcí regulačních úprav je zamezit živelnému a nekontrolovatelnému vzniku k okolí necitlivých staveb, a zachovat tak ustálenou a jen do jisté míry proměnlivou podobu obce. Nutné bylo zohlednit také územní plán obce. Lokalita, která je pro projekt zvažována, je totiž vybrána pro jiné účely. Realizátor projektu by tedy musel nejdříve dosáhnout změny územního plánu. Důležitým argumentem by pak byla jistě patrná citlivost návrhu. Citlivostí rozumíme fakt, že návrh vychází z tradičních regionálních architektonických forem, kdy je ale nekopíruje, spíše je aktualizuje a dotváří. Jednotlivé kroky návrhu byly konzultovány s pracovníky příslušných orgánů veřejné správy a s odborníky z CHKO. Jejich připomínky jsou zapracované do obhajoby projektu.

Návrh tedy zohledňuje tradiční podobu zástavby venkova a ustálenou podobu nemovitostí v regionu, reaguje tak na dědictví minulosti. Dotazníkové šetření a práce s administrativními regulacemi zohlednily požadavky přítomnosti. Svojí citlivostí a přijatelností snad také ukazuje jednu z možných cest k budoucnosti moderního venkova a plnohodnotného života v něm.

8 Literatura

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. 2019 Jak stavět v CHKO. Available from <https://broumovsko.ochranaprirody.cz/publikacni-cinnost/publikace-ke-stazeni/jak-stavet-v-chko/> (accessed May 2019).

Ballantyne A, 2008. Architektura: průvodce pro každého. Dokořán. Praha

Baštecká L, Trenčanská B, 2013. Broumov: Zmizelé Čechy. Paseka. Praha

Bergmann P, Burian M, Jeřábková J, 2003. Broumovsko: Interpretace kulturního a historického dědictví na Broumovsku. občanské sdružení TUŽ se, Broumovsko! Broumov.

Bosia D, 2011. Energetic behaviour and Renewable Energy in traditional rural architecture. UNDP Croatia. United Nations Development Program.

Čerňanský M. 2013. Ochrana památky. Available from: <https://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/krajina/krajinne-pamatkove-zony.htm> (accessed March 2020).

Čerňanský M. 2013. UNESCO. Available from <https://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/unesco/unesco.htm> (accessed March 2020).

Český rozhlas. 2017. Zprávy. Available from: <https://hradec.rozhlas.cz/stale-boje-s-pamatkari-krinice-na-broumovsku-uz-nechteji-byt-vesnickou-6124353> (accessed June 2020).

Český statistický úřad. 2014. Geografická mapa Královéhradeckého kraje. Available from: <https://www.czso.cz/documents/10180/20533788/52413513m0102.jpg/085c079f-f832-47c1-b473-3ac61c9a8599?version=1.1&t=1427885644982> (accessed January 2020).

Denti G, Skalický A, 2004. Krajinou českého baroka: církevní stavby Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferů na Broumovsku = Landschaft des böhmischen barock : die Sakralbauwerke Christoph und Kilian Ignaz Dientzenhofers in der Region Broumov (Braunau).Jalna Praha.

Frank Bold. 2011. Územní plánování. Available from <https://frankbold.org/poradna/uzemni-planovani/uzemni-planovani/nastroje-uzemniho-planovani/rada/politika-a-zasady-uzemniho-rozvoje> (accessed March 2020).

Holubec P, 2015. Člověk, stavba a územní plánování 8. ČVUT v Praze, Fakulta stavební. Praha.

Chodějovská E, Semotanová E, Šimůnek R, 2015. Historické krajiny Čech: Třeboňsko-Broumovsko-Praha. Historický ústav. Praha.

Kodet V, Moravec J, 2006. Politika krajiny, Evropská úmluva o krajině a ekonomické souvislosti : sborník příspěvků. IREAS Institut pro strukturální politiku. Praha.

Koláčný J, Steinová Š, Waage V, 2017. URBUM NEOSCRIPTUM CUM EXPLICATIONE BERVI čili Nově sepsaný řád všech trvalých povinností a rent, které plní a odvádějí dědiční poddaní slavného kláštera Broumova ve městě a okolí. Agentura pro rozvoj Broumova. Broumov.

Kovář P, 2008. Ekosystémová a krajinná ekologie: (textové teze). Karolinum. Praha. Křinice. 2020. Historie. Available from <https://www.krinice.cz/obec-138/o-obci/historie/> (accessed January 2020).

Kurzy CZ. 2020. Křinice znak, vlajka skloňování. Available from <https://www.kurzy.cz/obec/krinice/symboly/> (accessed March 2020).

Langer J, 2018. Lidové stavby v České republice. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze. Praha.

Löw J, Míchal I, 2003. Krajinný ráz. Lesnická práce. Kostelec nad Černými lesy.

Máčel O, Vajdiš J, 1958. Slovácko: architektonický vývoj vesnice. Nakladatelství československých výtvarných umělců Praha.

Magistrát města Pardubice. 2020. územní plánování. Available from: <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-dokumentace-obci/seznam-obci/nemcice/regulacni-plany/> (accessed March 2020).

Marcucci DJ. 2000. Landscape history as a planning tool. Landscape and urban planning 49:67-81.

Ministerstvo životního prostředí ČR. 1992. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. Available from <https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/%24%24OpenDominoDocument.xsp?documentId=58170589E7DC0591C125654B004E91C1&action=openDocument> (accessed January 2020).

Národní památkový ústav. 1987. Zákon č. 20 ze dne 30. března 1987 o státní památkové péči. Available from <https://www.npu.cz/portal/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon%20o%20st%20pamatkove%20peci.pdf> accessed May 2020)

Respondenti dotazníkového šetření, 2019.

PALLADIO A. 1958. Čtyři knihy o architektuře. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění.

PEŠTA J, 2014. Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze. Praha.

Sádlo J, Pokorný P, Hájek P, Dreslerová D, Cílek V, 2005. Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí. Malá Skála. Praha.

Škabrada J, 1999. Lidové stavby: architektura českého venkova. Argo. Praha.

Škabrada J, Ebel M, 2016. Chalupy v Čechách na historických stavebních plánech. Argo. Praha.

Štěpán L, Vařeka J, 1991. Klíč od domova: LIDOVÉ STAVBY VÝCHODNÍCH ČECH. Kruh. Praha.

Taylor K, 2012. Managing Cultural Landscape. Taylor & Francis Ltd. London.

Tluchoř J, 2015. Sborník Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Josefově. Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově. Josefov.

Ústav územního rozvoje. 2005. Politika územního rozvoje. Available from: <http://www.uur.cz/images/konferencepraha/markvart.pdf> (accessed February 2020).

Viencenciová H, 2008. Lidová architektura na kladském pomezí z české strany. In Muzeum a dziedzictwo kulturowe pogranicza : Kudowa-Zdrój-tożsamość i zbliżenie. Kudowa-Zdrój : Muzeum Kultury Ludowej Pogórza Sudzieckiego w Kudowie-Zdrój.

Vondrušková A, Vondruška V, 1988. TRADICE LIDOVÉ TVORBY: Lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě. ARTIA. Praha.

Vondrušková A, Vondruška V, 2014. Vesnice: Průvodce českou historií. Vyšehrad. Praha.

Výbor rady Evropy. 2000. Evropská úmluva o krajině: Vládní usnesení č. 1049/2002. Available from https://www.mzp.cz/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva (accessed March 2020).

Živá voda, z.s. 2020. Sdružení pro návrat vody do krajiny. Available from: <https://zivavoda.biz/ziva-voda-uspesne-s-modelem-zdonov-a-modelem-krinice-v-senatu/> (accessed May 2020).

9 Samostatné přílohy

9.1 Dotazník

Dobrý den,
tímto Vás žádám o zodpovězení otázek. Výstupem z tohoto dotazníkového šetření bude odborný materiál, který bude použit ke zpracování Diplomové práce na téma: Lidová architektura Broumovska.

Dotazníkové šetření

- určeno pro: obyvatele obce Křinice: (STAROSTA/ČLEN OBECNÍHO ZASTUPITELSTVA, BÝVALÝ ZASTUPITEL, KNIHOVNÍK/KRONIKÁŘ, RODÁK, STUDENT, ČLEN MLADÉ RODINY, DŮCHODCE, STATKÁŘ, ZEMĚDĚLEC, CHALUPÁŘ, NOVÝ OBYVATEL)

-
1. **Jak byste představil(a) obec Křinice?**
 2. **Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?**
 3. **Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?**
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?
 4. **Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?**
 5. **Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?**
 6. **Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?**
 7. **U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?**
 8. **Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?**

Zpracoval: Občan Křinic, věk.

Děkuji za spolupráci, Bc. Nikol Podveská

9.2 Informace o respondentech a dotazníkové šetření

dotazník č.	věk respondenta	pohlaví respondenta	role	způsob dotazníkového šetření
1.	70	muž	důchodce	osobní komunikace
2.	40	žena	členka obecního zastupitelstva	emailová komunikace
3.	76	žena	knihovnice	osobní komunikace
4.	55	žena	bývalá členka obecního zastupitelstva	emailová komunikace
5.	45	muž	statkář	osobní komunikace
6.	50	muž	chalupář	emailová komunikace
7.	31	žena	rodačka	telefonická komunikace
8.	21	muž	člen mladé rodiny	emailová komunikace
9.	28	muž	zemědělec	osobní komunikace
10.	19	muž	student	emailová komunikace
11.	18	žena	nová obyvatelka	emailová komunikace

Zdroj: vlastní

Respondenti si nepřejí být jmenováni.

Dotazník č. 1 - Obyvatel obce Křinice, muž (osobní komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Klasická pohraniční obec tzv. Sudet se zástavbou zemědělskými usedlostmi tzv. Statky broumovského typu s výměrou do 15 ha zemědělské půdy, které vlastnili rolníci živící se zemědělskou výrobou a s domky tzv. Domkařů – kovozemědělci, kteří pracovali v průmyslu a vlastnili od 1 do 5 ha zemědělské půdy, která sloužila doplněk obživy rodiny. Obec je venkovskou chráněnou rezervací od r. 1995.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Od dosídlení obce v r. 1945.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Prarodiče byli dosídlenci po 2. světové válce od r. 1945, vlastnili cca 12,5 ha zemědělské půdy. Živili se zemědělskou rostlinnou a živočišnou výrobou (pěstování obilí, travin a okopanin, chovem koní, hovězího dobytka s produkcí mléka, prasat a slepic). Příjem hospodářství doplňoval děda provozováním povoznictví (denně svážel mléko od jednotlivých zemědělců do mlékárny v Broumově).

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Usedlost čp. 106 (statek s chlívem, vejměnek a stodola jsou zapsány v seznamu kulturních památek a jsou zachovány v původním stavu. Žádné dokumenty nevlastním.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Řada vlastníků nemovitostí provedla v minulosti zásah do vzhledu budov změnou tvaru a velikostí oken a přestavbou vnitřního uspořádání místností. Byla vybourána kachlová kamna, vybudovány koupelny, zrušeny stáje pro dobytek.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

V případě mé nemovitosti ne.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nevím.

9. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nemám vyhraněný názor.

Dotazník č. 2 - Obyvatel obce Křinice, žena (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Křinice pod Broumovskými stěnami, na kterých se tyčí chata Hvězda v Rakouském stylu a vedle ní kaple Panny Marie Sněžné. Je to první stavba, kterou uvidíte, když přijíždíte do Křinic kolem rybníku Cígl a pak přes kopec, na samém vrcholku Broumovských stěn. Když se podívám z vyhlídky na Hvězdě, vidím různě barevnou mozaiku lánu polí přilehlých k zemědělským usedlostem. Celé Broumovsko z této vyhlídky vypadá jako hrnec s jarní polévkou. Pestrobarevné, oči a mysl uzdravující, jako zelenina, libeček a majoránka, popepřená domy zapadajícími do rázu této krajiny. První vesnicí pod touto vyhlídkou je obec Křinice, která tvoří kmen stromu, ze kterého rostou větve v podobě ostatních vesnic. Broumov je střed koruny stromu, takové ptačí hnízdo.

Křinice, moje rodná ves v létě v modro-žluté barvě – modré nebe a žluté lány Řepky olejky, připomínající barvu obecního znaku. Obec Křinice má svoji letitou historii, kterou nám připomínají křížová zastavení, pomníčky, pomník padlých a obětem zla, morový sloup, statky Broumovského typu a další...

Ne na darmo je obec v CHKO, žije tu nespočet druhů ptactva a jiných živočichů. Cca 4 roky zpátky na území Křinic zahnízdili Jeřábi, vzácní živočichové a chráněných rostlin tu máme nespočet. Dnes tu máme i bobři, kteří se stěhují z rybníku na rybník a do řeky Stěnavy. Možná se stěhují, protože nenachází klid, jelikož jsou všude zvědaví lidé, kteří je nenechají na pokoji. Taky jsem zaznamenala úbytek labutí. Když jsem byla malá, na Školním rybníku, který je dnes zpusťšený bylo nespočetně párů a dnes na Šlégru pouze jeden pár. Na Cígl už se taky nevracejí. Tato malebná vesnička by dle mého názoru měla žít v souladu s přírodou, udržovat tradice a stavět domy s charakterem prvků statků, rekonstruovat domy dle starých plánů do původního stavu. Staré plány domů najdete v archivu Města Broumov. Využívat přírodních materiálů, ze kterých se dříve stavělo. K dnešním novostavbám se ani vyjadřovat nebudu. Jsem amatérská fotografka baví mě fotit přírodu, staré domy a jejich detaily a tradiční kulturní akce. Ze zásady nefotím novostavby a výmysly techniky, prostě mi tam překáží. Jak to říkal Zdeněk Svěrák ve filmu „Vesničko má středisková“ – Věci, které se mi nelíbí, nefotím. Ať je to, jak je to, být v památkové rezervaci přináší i své klady. Každý z Vás jistě viděl v jiných obcích krásné poloroubené chaloupky ve stráních, které hyzdí plastová okna. Nebo velké tabule skla v podobě francouzských oken na starých domech. Líbí se mi, když lidé drží po hromadě. V této vesnici už držení po hromadě bohužel neplatí. Jeden závidí druhému i nos mezi očima. Lidé tu neumí chválit, mají radost z cizího neštěstí a pak šíří to neštěstí dál, jenom proto, aby měli senzací a o čem si povídat. Připadne mi, že dnes už lidi ani neví o čem si se sousedem povídat kromě drbů a intrik. Ale když se někomu něco podaří a je v životě šťastný, nikdo o tom štěstí nechce slyšet a téma odvede na jiné. Neříkám, že jsou takový všichni, jsou i tací, kteří přijdou přátelsky si popovídají o čemkoliv, sdělí svá trápení a štěstí a společně se s nimi radují. Dokážou ocenit cokoli a jsou připraveni pomoci, když teče do bot. Ale to je asi všude. Jen mě mrzí, že slečna Závist vítězí nad láskou a vzájemném klidném soužití a pomoci jeden druhému. Myslím si, že kdyby děti starousedlíků, kteří přišli po válce do pohraničí neprodaly přiděly polností, které dostaly na obživu a dodnes si každý hospodařil na svém a k své obživě a každý byl svým pánem, že by si jeden vážil druhého. Přiděly byly spravedlivé tudíž nebylo co závidět. Práce bylo dost, a tak jeden neměl čas se starat o druhého, naopak si vzájemně pomáhali. Po práci seděli a drželi černé hodinky. Vyprávěli si příběhy, které v životě prožili a nebyly to lehké chvíle a děti ani nedutaly a ouška měly nastražená a bedlivě s jiskřičkami v očích poslouchaly. Věřím, že ty příběhy si pamatují ještě dnes.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Moji předci žijí v místním mikroregionu od roku 1945, kdy přišli z Vysočiny a Benešovým dekretem jim byla přidělena hospodářská budova č.p. 199 a 200 a 12 hektarů půdy pro obživu.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ano – byl to hlavní zdroj obživy

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Ano.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Rekonstrukce statků v obci, moc se mi líbí, když jsou statky opravené do původního stavu. Fasády a římsy jsou úžasné. Náš statek č.p. 199 dostal novou komunistickou fasádu, jak já říkám:-) a není vidět, jak dříve vypadal, jestli měl nějaké krásné prvky architektury. Na většinu statků nemají majitelé finanční prostředky k jejich opravám. Jsou rádi že uvnitř dokola otloukají a znovu nahazují staré omýtky a pořád plíseň zeje od spodu země. Podřezání je moc drahé, muselo by se podbourat vložit folii a znovu dozrát. Je to velká dřina. Takže pár statků je tu opraveno a zbytek tak nějak přežívá. Vzhled statků buď chátrá nebo se rekonstruuje dle původních plánů. Funkčnost statků je myslím si zachována. Máme tu spoustu zemědělců, kteří se snaží chovat ovce, krávy, koně. napočítala jsem 15 statků ve kterých probíhá chovná činnost – zemědělství.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

V posledním volebním období ne.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Tito Němečtí obyvatelé, se sem už jezdí jen dívat se svými potomky a jezdí na obecní úřad na přátelské návštěvy v doprovodu pana Neumanna. Piší do kroniky obce vzkazy. Myslím si že se podílejí už jen na udržování dobrých vztahů. Někteří Nemci dokonce jezdí do svých starých domovů a současní majitelé je vítají a hostí. Dokonce letos u nich chce jeden Němec oslavit 90. narozeniny.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nově vznikající domky se mi v obci líbí, zvykla jsem si na ně docela rychle, to znamená, že do rázu zapadají, ale preferuji spíše ty staré domy a roubené chaloupky.

Dotazník č.3 - Obyvatel obce Křinice, žena (osobní komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Malebná a klidná lánová ves pod Broumovskými stěnami s poutním místem- kaplí tvaru hvězdy.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Já jsem se sem přivdala. Manžel jako dítě přišel se svými rodiči v době dosídlování pohraničí v roce 1945.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Přímo v Křinicích ne.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Bohužel ne.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Rekonstrukce v minulých letech byly realizovány citlivě a dle mého názoru jsou zdařilé. Rekonstrukce, které byly realizovány před rokem 1989 už tak citlivé nebyly. Funkčnost statků je v některých případech zachován, stále se v obci najdou hospodáři. Zrekonstruované statky jsou nyní využívány i k funkci rekreační.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Domnívám se že ano, vypomáhala s bezúročnou půjčkou na opravy.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tyto obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Obec měla významného donátora a původního (německého) obyvatele v jedné osobě, který již bohužel nežije. Finančně se podílel na několika významných obnovách v obci.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nový stavitelé na území obce to mají velice obtížné, od roku 1995 zde byla vyhlášena Vesnická památkové rezervace, a také proto musí dodržet mnoho kritérií navíc, aby zde mohli stavět. Pokud by ale vedle usedlosti lidové architektury měl stát panelový dům či prosklená mnohočetná budova, určitě by mě to netěšilo.

Dotazník č. 4 - Obyvatel obce Křinice, žena (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Obec nedaleko Broumova s pravidelným autobusovým spojením, obecním úřadem, knihovnou, hospůdkou „ U Sládka“ a restaurací Amerika. Obec kde se již léta pořádá pochod Hvězdeckým pohorím a zároveň i hasičská soutěž a fotbalový turnaj. Obec která má ve svém katastru mnoho rybníčků s kvalitní vodou, polí, luk, lesů a především nádherná stavení.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Tatínek sem v roce 1945 přišel se svými rodiči a já se zde narodila.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ne.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Nemám.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

V některých staveních dodnes chovají drobné domácí zvířectvo nebo koně a půdu využívají nebo i pronajímají větším hospodářům z okolí. Nově opravovaná stavení ale plní víceméně funkci rekreační.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Určitě ano, v případě mnoha sakrálních památek v katastru obce. V případě usedlostí o žádném konkrétním případě nevím.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Původní němečtí obyvatelé či jejich potomci obec čas od času navštíví. Obec měla významého donátora z řad původních obyvatel, ten ale bohužel již nežije.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Novou zástavbu nechci hodnotit, ale domnívám se, že do centrální části obce nové domy nepatří.

Dotazník č. 5 - Obyvatel obce Křinice, muž (osobní komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Klidná dříve Německá obec v Královéhradeckém kraji pod Hvězdeckým pohořím, nedaleko Polska.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Od narození, moji rodiče sem přišly v roce 1945.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích? Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ano a byl.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Nemám.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Nebudu hodnotit ostatní majitele usedlostí. Můj tatínek i já jsme udělali vše proto aby ta naše byla v co možná nejlepším stavu... ale vše ale stojí peníze. Původní ráz v celku zachován byl, nicméně omítky jsou už pouze hladké. Chováme ovce, prasata, slepice a husy a za statkem stále každý rok vyséváme pole obilí.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Nevím.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nevím.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nově vznikající zástavba mě nevadí, ale je škoda že se více neopravují původní domy lidové architektury.

Dotazník č. 6 - Obyvatel obce Křinice, muž (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Klidná obec ležící v blízkosti Broumova.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Od roku 1995 do Křinic jezdíme na víkendy na chalupu.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ne.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Ne.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Jsem rozhodně pro zachování krás lidové architektury a fandím všem kteří vynakládají čas a finanční prostředky k zachování něčeho starého, místo toho, aby postavili něco nového. Zachovat původní ráz se u většiny opravovaných statků jistě povedlo, nicméně jedná se ve většině případů o zachovávání pouze pohledových částí statků. Zemědělská funkce se v některých stacích stále udržuje, i když dovoluji si tvrdit, že většina starých staveb dnes slouží především k rekreaci.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Předpokládám že ne. V místním „Občasníku“ jsem žádnou takovouto zmínku nezachytil.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Domnívám se, že v dřívějších letech ano.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nově vznikající zástavba je dost konzervativní a stejnorodá. Předpokládám, ale že za to mohou požadavky státní správy v návaznosti na CHKO a vyhlášení obce za Památkovou rezervaci. Nicméně nová zástavba na sebe neupozorňuje a nechává krásně vyniknout zástavbu původní, a to je dle mého názoru v pořádku.

Dotazník č. 7 - Obyvatel obce Křinice, žena (telefonická komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Má rodná obec, kam se neustále ráda vracím za rodinou i když zde již pár let nebydlím. Obec ležící pod Broumovským pohořím s kaplí Hvězda a se každoročně v květnu pořádá pochod. Křinicemi protéká potok, za každým domem jsou lány polí a je zde čistý vzduch. Pracovní příležitosti a občanskou vybavenost zde nenajdeme. Jednoduše, je tu krásně na důchod.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Já od narození v roce 1989 do roku 2010.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?

Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Přímo v Křinicích ne, ale můj pradědeček v jedné z přilehlých obcí pár hektarů půdy vlastnil. Jestli to byl zároveň i hlavní zdroj obživy nevím.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Ne.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Pár Brownfiedů se v obci stále nachází a bylo by třeba je opravit. Rekonstrukce je dle mého názoru vždy dobrá. Nicméně v době velkého boomu v podobě skupování nemovitostí cizinci, především Nizozemci nastalo to, že k rekonstrukcím objektů (nejen v Křinicích) začalo docházet, ale bez toho, aniž by tyto cizince interesovala naše legislativa. Možná také nebyly dostatečně informováni o tom, že koupili historicky cennou stavbu a o nutnosti oprav pouze citlivým zásahem.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Nevím, ale žádné P.R. v rámci obce jsem neviděla, takže předpokládám že ne.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Dříve určitě ano. Nyní se domnívám že už ne.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Nechtěla bych být stavitelem v této lokalitě CHKO a Památkové rezervace. Standardy pro výstavbu jsou zde velice tvrdé a dle mého názoru, pokud CHKO a veřejná správa začnou

určovat, že nesmíte postavit bungalov, ale musíte mít dům do patra, a že střecha nesmí být červená, ale musí být hnědá, tak mě to přijde přehnané. Je ale dost možné, že právě z tohoto důvodu (dodržování nutných standardů pro výstavbu) je obec stále tak malebná.

Dotazník č. 8 - Obyvatel obce Křinice, muž (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Zapadá obec v blízkosti hranice s Polskem v Královéhradeckém kraji.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Moji rodiče zde žijí stejně jako já od narození.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ano, v jednom ze statků žijeme společně s prarodiči.

Ano, v dřívějších dobách to byl hlavní zdroj obživy rodiny.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Nemáme.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Dnes je obvyklé, že domy musí hezky vypadat. Opravy jsou velice nákladná záležitost. Opravené statky se mě vzhledově líbí. Ráz a funkčnost nejsem schopen hodnotit.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Spíše ne.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nevím.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Pár domů v posledních letech přibylo. Nejvíce domů přibylo v blízkém okolí Broumova. Tato lokalita je ale od centrální části obce dost vzdálená a nenavazuje na ni přímo. Proto mě nevadí. V obci bych nejraději viděl původní opravené domy nebo nové domy inspirované lidovou architekturou tohoto regionu.

Dotazník č. 9 - Obyvatel obce Křinice, muž (osobní komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Obec, ve které naše rodina hospodaří již po 3 generace.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Po roce 1945 zde začal žít můj dědeček.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

*Ano, na základě darovacího glejtu nám byly přiděleny i lány za statkem k hospodaření.
Ano, byl a dnes už zase je.*

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Určitě ano, jen momentálně nevím kde.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Jsem rád že rekonstrukce probíhají. Sám vím, že je to velice těžká práce, a hlavně finančně náročná. Opravy u nás probíhají takzvaně na etapy. Požadavky ze strany památkářů v případě rekonstrukcí jsou tvrdé a většinou i mnohonásobně dražší. Jelikož naše hospodářství chápou jako odkaz dalším generacím jsem ochoten všechna tato úskalí podstupovat. Naše hospodářství stále plní svou funkci.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

V našem případě ne.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nedomnívám se že ne.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Další umístování domů do stávající zástavby by podle mého názoru nebylo vhodné. Byl bych spíš pro větší opravy starších statků, aby i tyto domy byly zachovány. Nová výstavba byla realizována na katastrálním území obce, které ale přímo navazuje na město Broumov a od Křinic je rozdělena kopcem. Tato nová výstavba mě nevadí, ale žádný moderní dům si tam nedokážu představit. Navíc se domnívám, že by takovýto projekt ani neprošel schvalováním. Raději bych tedy viděl domy inspirované lidovou architekturou místního regionu.

Dotazník č. 10 - Obyvatel obce Křinice, muž (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

Malebná vesnice v úbočí Broumovských stěn.

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Od roku 2007, kdy jsme se sem přestěhovali z nedalekého Bromova, konkrétně ze sídliště.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ne.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Ne. Mám pouze fotky našeho rekonstruovaného domu z roku 2000, tento dům ale není objektem zapsaným v památkové ochraně.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Za posledních deset let se mnohé změnilo k lepšímu. Statky jsou dle mého názoru vkusně opraveny zvenčí. Vnitřní prostory jsou po celkové rekonstrukci už pouze moderní.

6. Účastnila se obec v na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Nemyslím si.

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nevím, ale nejspíš ne.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Ano, líbí se mi je jednoduchá. Rád bych viděl kombinaci obojího, moderní domy mi nevadí.

Dotazník č. 11 - Obyvatel obce Křinice, žena (emailová komunikace)

1. Jak byste představil(a) obec Křinice?

*Menší vesnice vedoucí kolem potoka v Broumovském výběžku.
Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?*

2. Jak dlouho Vy či Vaši předci žijí v místní obci či mikroregionu?

Necelé 2 roky po přestěhování se k příteli.

3. Vlastnil někdo z Vaší rodiny zemědělskou půdu či statek v Křinicích?
Pokud ano, byl to hlavní zdroj obživy?

Ne. Ne.

4. Máte dochované nějaké historické dokumenty či fotografie statků, které patří do památkové zóny a zachycují původní lidovou architekturu?

Nikoliv, jsem zde pouze kratší dobu.

5. Jaký máte názor na rekonstrukci statků v obci? Podařilo se všem majitelům zachovat původní ráz, vzhled a funkčnost statků?

Ne všechny stavby v obci bych nazývala, že dodržují původní ráz, ale je to o vkusu majitelů a možnostech. Přeci jen v dnešní době jsou rekonstrukce velice nákladné. Funkční statek dnes ocení lidé, co si to mohou dovolit nebo se živí hospodářstvím. I tak podléhají moderním trendům včetně vybavení.

6. Účastnila se obec na investicích nebo i jiným způsobem při obnově některé historické památky v obci? Pokud ano, které a jakým způsobem?

Nemohu objektivně posoudit, podle informací se obec podílela na obnovení křížové cesty ke kapličce sv. Huberta. (Rekonstrukce a obnovení s naučnou stezkou).

7. U příležitosti oslav 750 let založení obce se účastnila těchto oslav i část původního německého obyvatelstva. Domníváte se, že se tito obyvatelé podílejí na rozvoji a zachování historického vzhledu obce, nebo participují jiným způsobem?

Nemyslím že už v této době aktivně, možná pár pamětníků či jejich nástupci v budoucnu z fotografií.

8. Jak hodnotíte nově vznikající zástavbu v obci? Viděl(a) byste v obci raději moderní rodinné domky či domy inspirované historií tohoto mikroregionu?

Myslím že, obec vybrala lokality pro novou zástavbu velice dobře a stranou od starších statků. Většina nových domů však i tak musí plnit přísná pravidla. Jde o kombinaci a představu lidí. Já osobně preferuji roubené moderní domy.